

Вінницький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА («ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»))»**

08-43.МКР.001.00.122 ТЧ

Виконав: студент 2 курсу,
групи МФКД-20м
спеціальності 073 – Менеджмент
Белінський Юліан Ярославович

Керівник: д.е.н., проф. каф. ФІМ
наук. ступінь, вч. звання

_____ Єпіфанова І. Ю.

«15» _____ грудня _____ 2021 р.

Опонент: к.е.н., доцент каф. ЕПВМ
наук. ступінь, вч. звання

_____ Нікіфорова Л. О.

«15» _____ грудня _____ 2021 р.

Допущено до захисту

Завідувач кафедри ФІМ

_____ д.е.н., проф. Зянько В. В.
(прізвище та ініціали)

«16» _____ грудня _____ 2021 р.

Вінниця ВНТУ – 2021 рік

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту
Рівень вищої освіти II-й (магістерський)
Галузь знань – Управління та адміністрування
Спеціальність – 073 Менеджмент
Освітньо-професійна програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В. В.

«28» серпня 2021 року

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Белінського Юліана Ярославовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА («ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»))

Керівник роботи Спіфанова Ірина Юріївна, д.е.н., професор,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затвержені наказом ВНТУ від «24» вересня 2021 року №277.

2. Строк подання студентом роботи: 16 грудня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: Дерменжі Д. Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 5. С. 71-74. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999. Гапонюк О. І., Сірмамійх І. В. Формування загальної політики з управління фінансовими ризиками на підприємстві. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 82-87. Лойко В. В., Боева М. Ю. Управління фінансовими ризиками страхової компанії. European scientific journal of Economic and Financial innovation. 2019. №2. С. 21-29. Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. Young Scientist. 2017. № 12 (52). С. 677-680. Пожар Є.П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 43. С. 387-391. Сосновська О. О., Деденко Л.В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах

невизначеності. European Economic Journal. 2019. №1(3). С. 70-79. Старинець О. Г. Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 34. С. 180-184. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с. Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99-103. Офіційний сайт Державної служби статистики України, фінансова звітність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр., наведена в додатках

4. Зміст текстової частини:

у першому розділі – дослідити економічну сутність фінансового ризику як економічної категорії, узагальнити особливості управління фінансовим ризиком підприємства, проаналізувати методичні підходи оцінювання процесу управління фінансовим ризиком підприємства;

у другому розділі – проаналізувати стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування, надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», проаналізувати фінансово-економічний стан та процес управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2018-2020 рр;

у третьому розділі – запропонувати пропозиції та рекомендації з покращення управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

5. Перелік ілюстративного матеріалу: Таблиці: Систематизація підходів до визначення сутності процесу управління фінансовими ризиками. Методи оцінки фінансових ризиків. Система показників У. Бівера для діагностики імовірності банкрутства. Фінансові результати до оподаткування підприємств промисловості та машинобудування за 2016-2020 рр. Групування галузей машинобудівного комплексу України. Аналіз абсолютних показників фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. Аналіз відносних показників фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками фінансової стійкості за 2018-2020 рр. Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за платіжним надлишком /нестачею за кінець 2018-2020 рр. Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками ліквідності за 2018-2020 рр. Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками рентабельності за 2018-2020 рр. Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за моделлю Терещенка. Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за моделлю Матвійчука. Динаміка показників ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

Рисунки: Класифікація фінансових ризиків. Методика оцінювання ефективності управління фінансовим ризиком підприємства. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2016-2020 роках.

Питома вага фізичних осіб-підприємців в загальній величині діючих суб'єктів господарювання машинобудування у 2016-2020 роках, %. Питома вага обсягу реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування в обсязі реалізованої промислової продукції підприємствами промисловості, %. Етапи формування стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	к.е.н., доц. кафедри ФІМ Ткачук Л. М.	03.10.2021 р.	29.11.2021 р.

7. Дата видачі завдання «28» серпня 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	червень-вересень	
Виконання теоретичної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР (1-й розділ МКР)	ІІІ декада жовтня	
Виконання аналітичної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	ІІ декада листопада	
Розробка рекомендацій та пропозицій. Третій рубіжний контроль виконання МКР (3-й розділ МКР)	І декада грудня	
Перевірка МКР на плагіат. Попередній захист МКР	ІІ декада грудня	
Рецензування МКР	ІІ декада грудня	
Захист МКР	ІІІ декада грудня (за графіком)	

Студент

_____ Ю. Я. Белінський
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ І. Ю. Єпіфанова
(підпис) (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

УДК 338.45

Белінський Ю. Я. Управління фінансовими ризиками підприємств машинобудування (на прикладі Приватного акціонерного товариства («Вінницький завод «Маяк»). Магістерська кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 – Менеджмент, освітня програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності. Вінниця: ВНТУ, 2021. 122 с. На укр. мові. Бібліогр.: 44 назв; рис.: 6; табл. 16.

У магістерській кваліфікаційній роботі запропоновано напрями покращення управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Наукові і практичні положення щодо напрямків покращення управління фінансовим ризиком можуть бути впроваджені на досліджуваному в роботі підприємстві та інших підприємствах машинобудування, що дозволить покращити фінансові результати господарської діяльності. У теоретичній частині роботи досліджено економічну суть фінансового ризику підприємства, проаналізовано сучасні методики аналізу процесу управління фінансовими ризиками підприємства. В аналітичній частині роботи проаналізовано стан підприємств машинобудування, здійснено оцінювання фінансово-економічної діяльності та управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». У прикладній частині роботи запропоновано напрями покращення ефективності господарської діяльності та управління фінансовим ризиком досліджуваного підприємства та підприємств машинобудування в цілому.

Ключові слова: фінансовий ризик, ризик банкрутства, ризик втрати ліквідності, ризик збитковості, ризик втрати фінансової стійкості

ABSTRACT

Belinskiy Yu. Ya. Management of financial risks of machine-building enterprises (on the example of Private Joint-Stock Company (Vinnytsia plant "Mayak"). Master's qualification work in specialty 073 - Management, educational program - Management of financial and credit activities. Vinnitsa: VNTU, 2021. – 122 p. In Ukrainian language. Bibliographer: 44 titles; fig.: 6; tabl. 16.

In the master's qualification work the directions of improvement of financial risk management of PJSC "Vinnytsia plant "Mayak" are offered. Scientific and practical provisions on how to improve financial risk management can be implemented at the studied enterprise and other mechanical engineering enterprises, which will improve the financial results of economic activity. In the theoretical part of the work the economic essence of financial risk of the enterprise is investigated, modern methods of analysis of the process of financial risk management of the enterprise are analyzed. In the analytical part of the work the condition of machine-building enterprises is analyzed, financial and economic activity and financial risk management of PJSC "Vinnytsia Plant "Mayak" are assessed. In the applied part of the work the directions of improvement of efficiency of economic activity and management of financial risk of the researched enterprise and the enterprises of mechanical engineering as a whole are offered.

Keywords: financial risk, bankruptcy risk, liquidity risk, loss risk, risk of loss of financial stability

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ	11
1.1 Фінансовий ризик: сутність, значення та фактори впливу	11
1.2 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими ризиками підприємств машинобудування	19
Висновки до розділу 1	30
2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РИЗИКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»	31
2.1 Аналізування стану машинобудівної галузі України	31
2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	36
2.3 Аналіз показників фінансово-економічної діяльності підприємства	41
2.4 Оцінювання системи управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»	50
Висновки до розділу 2	62
3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РИЗИКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»	64
3.1 Напрямки підвищення ефективності управління фінансовими результатами	64
Глава 2 3.2 Пропозиції щодо покращення стану управління фінансовим ризиком ПрАТ «ВЗ «Маяк»	73
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
Додаток А (обов'язковий) Технічне завдання	91
Додаток Б (обов'язковий) Протокол перевірки навчальної (кваліфікаційної) роботи	95

ВСТУП

Актуальність теми магістерської кваліфікаційної роботи. Проблема управління фінансовими ризиками, зменшення ступеня невизначеності є актуальною для всіх галузей економіки. Незалежно від рівня (макро, мезо- мікро-) будь-який суб'єкт господарської діяльності відчуває на собі вплив неординарних ситуацій та непередбачених обставин, які потребують адекватної та швидкої реакції.

В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання у процесі здійснення будь-яких бізнес-операцій повинні враховувати факт вірогідності негативного розвитку подій та їх фінансових наслідків.

Саме тому питання управління фінансовими ризиками є досить актуальним. Для забезпечення стабільного розвитку, стійкої конкурентної позиції на ринку підприємству потрібно враховувати невизначеність та мінливість умов діяльності й пристосовуватися до наявних змін.

Питання, пов'язані із управлінням фінансовим ризиком підприємства розглядають такі вчені як: Дерменжі Д. Ф., Загорельська Т. Ю., Лактіонова О. А., Гапонюк О. І., Сірмамійх І. В., Таран О. В., Письменна Т. В., Лойко В. В., Боєва М. Ю. Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А., Бланк І. О., Ваніна Д., Шклярчук С. Г. Пожар Є.П., Сорока П.М., Васюренко О.В., Мостенська Т. Л., Скопенко Н. С., Сосновська О. О., Деденко Л.В. , Старинець О. Г. Мостенська Т. Л., Білан Ю. В., Мостенська Т. Г.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є формування пропозицій та рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі на основі аналізу управління фінансовими ризиками підприємств.

Для виконання мети в ході написання роботи були поставлені наступні **завдання:**

- систематизувати підходи щодо сутності фінансового ризику;
- узагальнити методичні підходи до аналізу стану управління фінансовими

ризиками підприємств;

- проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування України;

- надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»;

- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.;

- проаналізувати процес управління фінансовим ризиком ПрАТ «Маяк» за 2018-2020 рр.;

- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Предметом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є управління фінансовим ризиком.

Об'єктом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є процес управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Наукова новизна одержаних результатів:

– систематизовано підходи до визначення сутності фінансового ризику як динамічного управлінського процесу, який передбачає аналіз, оцінку, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат;

– запропоновано етапи реалізації стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». До складу цих етапів запропоновано включити систему інтегрованого ризик-менеджменту, що сприятиме зменшенню негативного впливу фінансових ризиків на фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», а також дозволить вчасно приймати заходи щодо попередження виникнення ризикової ситуації чи швидкого реагування на неї.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в роботі теоретичні висновки та практичні рекомендації доведені до рівня конкретних методик та пропозицій, що можуть бути використані для

глибокого та розгорнутого дослідження ефективності діяльності підприємств. Наукові і практичні положення щодо покращення стану управління фінансовим ризиком підприємства можуть бути впроваджені на підприємствах машинобудування.

Особистий внесок здобувача. Магістерська кваліфікаційна робота – самостійно виконана наукова праця, в якій сформовано пропозиції з покращення фінансового стану підприємств машинобудування на основі аналізу управління фінансовим ризиком.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у магістерській роботі використано лише ті положення, які розроблено автором особисто.

Апробація результатів магістерської кваліфікаційної роботи. Тема роботи апробована на конференції Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи 2021 (м. Вінниця, 9.11.2020-14.05.2021 р.), X Міжнародній науково-практичній конференції «Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку» (м. Харків, 1.11.2021 р.).

Наукові публікації. За темою магістерської кваліфікаційної роботи опубліковано 2 наукові праці, в тому числі 2 тез доповідей.

Структура і зміст магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить сторінки, включаючи 16 таблиць, 6 рисунків, 3 додатки і список використаної літератури із 44 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

1.1 Фінансовий ризик: сутність, значення та фактори впливу

Проблема управління фінансовими ризиками, зменшення ступеня невизначеності є актуальною для всіх галузей економіки. Незалежно від рівня (макро, мезо- мікро-) будь-який суб'єкт господарської діяльності відчуває на собі вплив неординарних ситуацій та непередбачених обставин, які потребують адекватної та швидкої реакції.

Фінансові ризики створюють можливість виникнення збитків, що спричинене неспроможністю досягнути фінансової мети. Ризик відображає невизначеність щодо курсів іноземних валют, відсоткових ставок, цін на товари, цін на акції, кредитної якості, ліквідність, та доступу організації до фінансування [1].

Ефективне управління фінансовими ризиками передбачає їх врахування на усіх етапах управління господарською діяльністю, особливо на етапі вибору стратегії розвитку. Основним критерієм аналізу в процесі вибору стратегій розвитку підприємств в сучасних умовах є матриці Ансоффа, Бостонської консалтингової групи, Мак Кінсі Дженерал Електрик, SWOT-аналіз, система збалансованих показників [2].

Фінансові ризики – це різновид ризиків, пов'язаний із невизначеністю майбутніх доходів та витрат від здійснення діяльності підприємством [3].

В літературі існують різні підходи до визначення сутності управління ризиками (таблиця 1.1). Стандарт AS/NZS Standard 4360:1999 визначає управління ризиками як систематичне використання наявних у розпорядженні менеджерів методів, способів і прийомів для вирішення завдань, що стосуються ризиків: установлення контексту, аналізу (виявлення й оцінки), впливу, моніторингу і комунікації [4].

Таблиця 1.1 – Систематизація підходів до визначення сутності процесу управління фінансовими ризиками

Автор	Управління фінансовими ризиками – це
Загорельська Т. Ю. [5]	сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати реалізацію ризикових подій та приймати заходи щодо їх попередження або зниження негативних наслідків реалізації.
Лактіонова О. А. [6]	процес, за допомогою якого здійснюється виявлення ризиків, оцінка їх величини, моніторинг і контроль ризикових позицій, з урахуванням взаємозв'язку між різними категоріями (видами) ризиків.
Гапонюк О. І., Сірмамїх І. В. [7]	певний управлінський процес, що складається з декількох етапів
Таран О. В. [8]	систематична діяльність з аналізу, оцінки, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат
Письменна Т. В. [9]	система методів й інструментів, які застосовуються при ідентифікації, аналізі фінансових ризиків, оцінці їхніх можливих наслідків для підприємства, розробці та реалізації заходів щодо нейтралізації останніх. Водночас, така система методів та інструментів реалізується, враховуючи стратегію підприємства і тактику управлінських рішень
Лойко В. В., Боєва М. Ю. [10]	динамічний процес, який пов'язаний із внутрішньою діяльністю компанії, який впливає на всі складові господарської діяльності, проте найбільш чутливими є наступні складові: продажі, податки, маркетинг, інвестиції, фінанси. Процес управління ризиками передбачає здійснення як внутрішнього, так і зовнішнього факторного аналізу

Таким чином, узагальнення існуючих підходів до визначення сутності фінансового ризику дозволяє ідентифікувати його як динамічний управлінський процес, який передбачає аналіз, оцінку, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат.

Метою управління фінансовими ризиками на думку Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. є мінімізація пов'язаних з ними фінансових витрат [11].

Окремі автори вважають, що метою управління фінансовими ризиками є виявлення й опис максимальної кількості ризиків, що є на підприємстві, і які можуть завадити досягти поставлених цілей підприємству [7].

В економічній літературі можна зустріти поділ функцій управління фінансовими ризиками на загальні та специфічні функції.

До загальних функцій управління фінансовими ризиками відносять [6]:

- 1) формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень;
- 2) здійснення ризик-аналізу різних аспектів фінансової діяльності;
- 3) здійснення ризик-планування фінансової діяльності за основними її напрямками;
- 4) здійснення ефективного контролю реалізації прийнятих ризикових рішень (створення відповідних систем внутрішнього контролю, поділ контрольних обов'язків окремих служб, визначення системи контрольованих показників).

До специфічних функцій управління відносять [7]:

- 1) формування портфеля фінансових ризиків, що приймаються;
- 2) оцінка рівня і вартості ризиків (вибір методів оцінки, оцінка можливих витрат);
- 3) управління нейтралізацією можливих негативних наслідків фінансових ризиків;
- 4) страхування фінансових ризиків тощо.

Існують різні підходи до класифікації фінансових ризиків. (рис. 1.1).

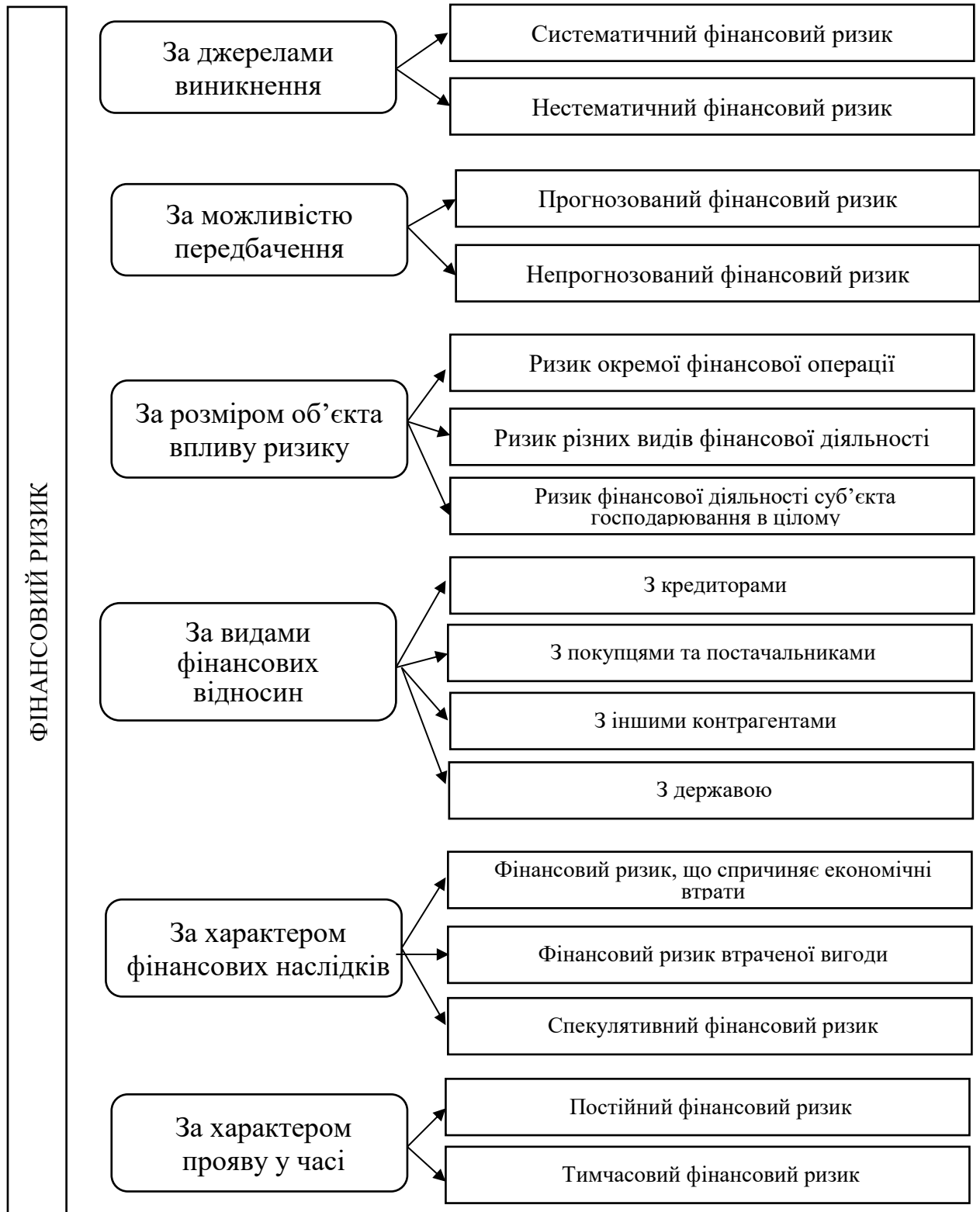

Рисунок 1.1 – Класифікація фінансових ризиків (узагальнено на основі [3; 6; 12-15])

За джерелами виникнення фінансові ризики поділяють на: систематичні (ринкові ризики) та несистематичні (специфічні ризики).

За можливістю передбачення фінансові ризики поділяються на прогнозований та непрогнозований фінансові ризики. Прогнозований фінансовий ризик – це ризик, який пов'язаний з циклічним розвитком економіки, зміною стадій кон'юнктури фінансового ринку, передбачуваним розвитком конкуренції тощо. Непрогнозований фінансовий ризик – це вид фінансового ризику, прояв якого є повністю непередбачуваним.

За розміром об'єкта впливу ризику виділяють ризик окремої фінансової операції, ризик різних видів фінансової діяльності, ризик фінансової діяльності суб'єкта господарювання в цілому. Ризик окремої фінансової операції комплексно характеризує весь спектр видів фінансових ризиків, які характерні окремій фінансовій операції.

За видами фінансових відносин, в яких фінансові ризики знаходять прояв, фінансові ризики поділяють на ті, що виникають у фінансових відносинах з: кредиторами; покупцями та постачальниками; з іншими контрагентами; зі страховими компаніями; з державою.

За характером фінансових наслідків фінансові ризики поділяються на ризик, що спричиняє економічні втрати, ризик втраченої вигоди, ризик, що тягне за собою як економічні втрати, так і додаткові прибутки (спекулятивний).

За характером прояву у часі фінансовий ризик поділяють на постійний та тимчасовий.

В літературі виділяють різні види фінансових ризиків. Так, П. М. Сорока серед фінансових ризиків виділяє ринковий, кредитний, валютний, ризик упущеної фінансової вигоди [16]. Васюренко О. В. до фінансових ризиків відносить кредитний ризик, валютний ризик, відсотковий ризик, ризик втраченої вигоди, ризик ліквідності [17].

Старинець О. Г. виділяє також фондовий ризик, який пов'язаний із падінням цін на фінансові активи, що котируються на фондовій біржі [22].

Під ризиком ліквідності розуміють ризик, пов'язаний із тим, що підприємство може мати низьку ліквідність (не мати можливість вчасно виконувати свої зобов'язання) або мати надмірну ліквідність.

Інвестиційний ризик – це ризик, який пов'язаний із імовірністю виникнення фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Ризик неплатоспроможності – це вид фінансового ризику, який пов'язаний із небезпекою невиконання зобов'язань у зв'язку із тим, що обсяги накопичених збитків і втрат перевищують власний капітал.

Кредитний ризик – це ризик, який пов'язаний із можливістю фінансових втрат в результаті невиконання зобов'язань контрагентами. Кредитний ризик пов'язують із операціями кредитування, формуванням портфеля цінних паперів.

Ціновий ризик полягає у можливості понесення фінансових втрат, пов'язаних із несприятливою зміною цінової політики внаслідок впливу конкурентних важелів [22].

В літературі виділяють різні причини виникнення фінансового ризику в розрізі внутрішніх та зовнішніх.

До основних зовнішніх причин формування фінансових ризиків відносять [3; 18; 19]:

- нестабільну економіку країни;
- зростання інфляції;
- відсутність або неефективне регулювання банківської ставки з боку держави;
- розвиток конкуренції;
- появу демпінгу на світовому ринку;
- політичну ситуацію тощо.

До внутрішніх причин формування фінансових ризиків відносять [3; 18; 19]:

- підвищення витрат на підприємстві;
- нераціональну цінову та фінансову політику підприємства;

– неефективну систему розподілу фінансових результатів діяльності.

Практичний досвід зарубіжних країн свідчить, що керівники підприємств успішно використовують систему управління ризиками як в окремих сегментах, так і в цілому. За даними опитування проведеним Федерацією європейських асоціацій з ризик-менеджменту: 79 % опитаних підприємств проводять картографування ризиків, при цьому з них 44 % виокремили управління ризиками підсистемою менеджменту підприємства [20].

Процес управління фінансовими ризиками здійснюється в декілька етапів:

- ідентифікація ризиків;
- оцінка ризиків;
- мінімізація ризиків.

На першому етапі управління фінансовими ризиками для кожного виду господарської діяльності підприємства ідентифікуються притаманні їм ризики, на основі чого формується перелік можливих несистематичних ризиків підприємства.

На другому етапі визначається перелік систематичних ризиків господарської діяльності підприємства.

На третьому етапі формується основний перелік усіх фінансових ризиків діяльності підприємства, як систематичних, так і несистематичних.

Досить важливо правильно ідентифікувати наявні та потенційні фінансові ризики, що сприятиме успішному процесу управління фінансовими ризиками.

Згідно з Державним стандартом ДСТУ ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови» процес управління ризиками складається з таких етапів як [21]:

- аналіз оточення;
- ідентифікація ризику;
- аналіз ризику;
- оптимізація ризиків.

Отже, управління фінансовими ризиками передбачає проходження декількох етапів.

Таким чином, узагальнення існуючих підходів до визначення сутності фінансового ризику дозволяє ідентифікувати його як динамічний управлінський процес, який передбачає аналіз, оцінку, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат. Управління фінансовим ризиком – це систематичне використання наявних у розпорядженні менеджерів методів, способів і прийомів для вирішення завдань, що стосуються фінансових ризиків: установлення контексту, аналізу (виявлення й оцінки), впливу, моніторингу і комунікації.

Метою управління фінансовими ризиками є виявлення й опис максимальної кількості ризиків, що є на підприємстві, і які можуть завадити досягти поставлених цілей підприємству.

Функції управління фінансовими ризиками поділяють на загальні та специфічні.

Існують різні підходи до класифікації фінансових ризиків, зокрема за джерелами виникнення, за можливістю передбачення, за розміром об'єкта впливу ризику, за видами фінансових відносин, в яких фінансові ризики знаходять прояв, за характером фінансових наслідків, за характером прояву у часі.

Виділяють різні види фінансових ризиків, зокрема ринковий, кредитний, валютний, кредитний ризик, валютний ризик, відсотковий ризик, ризик втраченої вигоди, ризик ліквідності, фондовий ризик.

Процес управління ризиками складається з таких етапів як: аналіз оточення; ідентифікація ризику; аналіз ризику; оптимізація ризиків.

1.2 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими ризиками підприємств машинобудування

В літературі використовують різні методи оцінки фінансових ризиків, які наведено в таблиці 1.2, з якої видно, що найбільш швидким методом оцінки є експертні. Перевагою експертних методів є можливість отримання шляхом опитування одного або декількох експертів, одержати загальну оцінку певного ризику.

Статистичні методи оцінки ризику передбачають вивчення статистики втрат і прибутків на певному чи аналогічному підприємстві за попередні періоди. На основі статистичного матеріалу визначається величина і частота отримання вигоди та виникнення фінансових втрат. При цьому активно використовуються такі інструменти статистичного методу як: дисперсія, стандартне (середньоквадратичне) відхилення, коефіцієнт варіації.

Таблиця 1.2 – Методи оцінки фінансових ризиків (систематизовано за даними [23-28])

Група методів	Характеристика методик	Позитивні риси	Негативні риси
Статистичні	Аналіз масивів статистичних даних, моделювання з використанням методів математичної статистики та теорії імовірності	- висока точність розрахунків; - можливість моделювання різних сценаріїв розвитку; - кількісні показники	- великі витрати на збір інформації та проведення аналізу; - висока ймовірність низької адекватності обраної моделі
Аналітичні	Комплексний аналіз кількісних та якісних показників	- можливість вибору аналітиком показників для аналізу; - можливість досягнення оперативної об'єктивної оцінки за невисокої вартості	- ризик суб'єктивізму оцінок, - відсутність кількісного виміру усіх показників
Експертні	Суб'єктивний аналіз кількісних і якісних показників з використанням методик ранжирування та порівняльних оцінок	- низька вартість і швидкість отримання результату, - відсутність необхідності збирання значної кількості інформації	- ризик суб'єктивізму чи недостатнього рівня компетентності експерта, - відсутність кількісного виміру

Аналітичний метод оцінки ризику передбачає використання традиційних показників, які застосовуються в процесі оцінки ефективності інвестиційних і інноваційних проектів: період окупності, внутрішня норма прибутковості, індекс

рентабельності, чистий приведений дохід. Порівнюючи значення перерахованих показників альтернативних проектів, визначають їхній ступінь ризику.

Для управління фінансовими ризиками підприємства в роботі [28] пропонується використовувати IDEF0-моделі, метою якої є формування програми управління фінансовими ризиками підприємства; предметом – фінансові ризики; суб'єктом – процес управління фінансовими ризиками підприємства. Згідно з цією моделлю для управління фінансовими ризиками необхідно мати достовірні дані фінансової звітності підприємства за останні роки, а також динаміку факторів зовнішнього фінансового середовища та кон'юнктури фінансового ринку.

Оцінити ефективність управління фінансовими ризиками підприємства можна за такими видами ризику як ризик втрати фінансової стійкості; ризик ліквідності; ризик втрати прибутковості; ризик імовірності банкрутства (рис. 1.2).

Оцінка ризику втрати фінансової стійкості оцінюється абсолютними та відносними показниками, які характеризують незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та здатність самостійно фінансувати свою діяльність.

Визначення рівня ризику шляхом аналізу доцільності витрат орієнтоване на ідентифікацію потенційних зон ризику. Для цього визначають тип фінансової стійкості, який буде повзаний із певним видом ризику. При цьому виділяють такі області види фінансової стійкості, залежно від забезпеченості запасів джерелами їх формування [25]:

1) абсолютна фінансова стійкість, яка характеризує нульовий фінансовий ризик – виникає у випадках, коли величина запасів є мінімальною, вартість запасів повністю забезпечується власним оборотним капіталом, підприємство знаходиться у безризиковій зоні;

2) нормальна фінансова стійкість, яка характеризує мінімальний ризик, за якої на підприємстві запаси фінансуються за рахунок ;

3) нестійкий фінансовий стан, характеризує підвищений ризик – фінансовий стан, за якого запаси підприємства формуються за рахунок усіх можливих джерел їх формування;

4) кризовий фінансовий стан з критичним ризиком – фінансовий стан, за якого запаси підприємства перевищують їх джерела формування.

Рисунок 1.2 – Методика оцінювання ефективності управління фінансовим ризиком підприємства (складено на основі [6; 12; 18-32])

Метод аналізу доцільності витрат орієнтований на ідентифікацію потенційних зон ризику і покликаний звести до мінімуму розмір капіталу, що піддається ризику. Аналіз засобів, що піддаються ризику, може допомогти прийняти рішення про припинення інвестицій.

Також оцінити ризик втрати фінансової стійкості можна за показниками фінансової стійкості.

Коефіцієнт автономії (незалежності), або коефіцієнт концентрації власного капіталу розраховується за формулою (1.1) [25; 29]:

$$K_{авт} = \frac{BK}{K}, \quad (1.1)$$

де ВК – величина власного капіталу підприємства;

К – вартість майна підприємства

За коефіцієнтом автономії можна проаналізувати частку власних коштів підприємства в їх загальній величині. Чим більшим є значення показника, тим більшою є фінансова стійкість підприємства та тим нижчим є рівень фінансового ризику.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу розраховується за формулою (1.2) [25; 29]:

$$K_{\text{конц}_{\text{ЗК}}} = \frac{\text{ЗК}}{K}, \quad (1.2)$$

де ЗК – величина залученого капіталу підприємства.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу характеризує частку залученого капіталу в загальній величині капіталу підприємства. Чим нижчим є значення показника концентрації залученого капіталу, тим меншою є заборгованість підприємства та нижчим величина фінансового ризику.

Співвідношення залучених і власних коштів становить коефіцієнт фінансового ризику [25; 29]:

$$K_{\text{фр}} = \frac{\text{ЗК}}{\text{ВК}}. \quad (1.3)$$

Економічний зміст показника полягає в тому, що коефіцієнт фінансового ризику відображає, скільки залученого капіталу має підприємство на 1 грн власного капіталу. Збільшення даного показника в часі свідчить зменшення фінансової стійкості та зростання фінансового ризику і навпаки.

До показників, які характеризують фінансову стійкість за спроможністю самостійно фінансувати поточну діяльність, відносять коефіцієнт маневреності

власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами, коефіцієнт маневреності робочого капіталу.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує спроможність підприємства маневрувати власними коштами та розраховується за формулою (1.4) [25; 29]:

$$K_{\text{ман}_{\text{ВК}}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{\text{ВК}}. \quad (1.4)$$

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами характеризує ступінь забезпеченості матеріальних запасів власними коштами та розраховується відношенням суми власних оборотних коштів до запасів за формулою (1.5) [25; 29]:

$$K_{\text{заб}_{\text{Вок}}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{3}, \quad (1.5)$$

де 3 – величина запасів підприємства.

Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом характеризує стабільність структури оборотних коштів та розраховується як відношення суми власних оборотних коштів до всієї сукупності оборотних коштів за формулою (1.6) [25]:

$$K_{\text{заб}_{\text{Авок}}} = \frac{\text{ВК} - \text{НА}}{\text{ОА}}, \quad (1.6)$$

де ОА – оборотні активи, тис. грн.

Ризик платоспроможності, або ліквідності, традиційно оцінюється шляхом співставлення відповідних груп активів і пасивів.

Усі активи підприємства в залежності від ступеня їх ліквідності можна поділити на такі групи [25]:

- А1 – абсолютно ліквідні активи включають грошові кошти та їх еквіваленти і короткострокові фінансові вкладення;

- А2 - швидко ліквідні активи;

- А3 – повільно ліквідні активи;

- А4 – важколіквідні активи.

Пасиви балансу залежать від ступеня зростання строків погашення зобов'язань та групуються наступним чином [25]:

- П1 – найбільш строкові зобов'язання: кредиторська заборгованість, позики для працівників, інші короткострокові пасиви.

- П2 – короткострокові пасиви - короткострокові позикові кредити банків та інші позики, строк погашення яких становить до 1 року.

- П3 – довгострокові пасиви – це довгострокові кредити банків та інші позикові кошти.

- П4 – постійні пасиви, до яких відносять перший розділ пасиву балансу – власний капітал.

На основі даних згрупованих активів визначається їх співвідношення з відповідними групами пасивів, отримане співвідношення дозволяє визначити зону ризику в якому перебуває підприємство.

Окрім того, важливим є оцінка ризику втрати ліквідності за коефіцієнтом покриття, швидкої та абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт покриття характеризує здатність оборотних активів погашати поточні зобов'язання та визначається за формулою (1.7) [25]:

$$K_{\text{п}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}} \quad (1.7)$$

де ОА – оборотні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує здатність активів, що швидко реалізуються, погашати поточні зобов'язання підприємства та визначається за формулою (1.8) [25]:

$$K_{\text{шв.л.}} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ} + \text{ДЗ} + \text{ІОА}}{\text{ПЗ}}, \quad (1.8)$$

де ГК – грошові кошти та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

ІОА – інші оборотні активи.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує здатність абсолютно ліквідних активів погашати поточні зобов'язання підприємства та визначається за формулою (1.9) [25]:

$$K_{\text{абс.л.}} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}. \quad (1.9)$$

Невід'ємною частиною аналізу управління фінансовими ризиками підприємства є оцінка ризику втрати фінансової стійкості, яка оцінюється абсолютними та відносними показниками, які характеризують незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та здатність самостійно фінансувати свою діяльність [23].

Оцінка ефективності управління фінансовим ризиком передбачає також аналіз рівня прибутковості підприємства, оскільки ризик втрати прибутку є значним ризиком, який може вплинути на стратегічний розвиток.

З цією метою необхідним є аналіз показників прибутку підприємства та рентабельності.

Коефіцієнт рентабельності активів – відображає прибуток в розрахунку на одну гривню активів підприємства та визначається за формулою (1.10) [25; 30]:

$$P_A = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100\%, \quad (1.10)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства;

A – середньорічна вартість активів (майна) підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу відображає прибуток в розрахунку на одну гривню власного капіталу підприємства, і визначається за формулою (1.11) [25; 30]:

$$P_{\text{вк}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \times 100\%. \quad (1.11)$$

Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу показує величину прибутку на одну гривню залученого капіталу і розраховується за формулою (1.12) [25; 30]:

$$P_{\text{зк}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЗК}} \times 100\%, \quad (1.12)$$

де ЗК – середньорічна вартість залученого капіталу підприємства.

Чиста рентабельність реалізації відображає величину чистого прибутку, що надходить підприємству з гривні від продажу продукції, товарів, робіт, послуг та визначається за формулою (1.13) [25; 30]:

$$P_{\text{ч}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} \times 100\%, \quad (1.13)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства.

Рентабельність операційної діяльності характеризує величину прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат та розраховується за формулою (1.14) [25; 30]:

$$P_{оп} = \frac{\text{ФРОД}}{C + АВ + ВЗ + IOB} \times 100\%, \quad (1.14)$$

де ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності;

C – собівартість реалізованої продукції;

АВ – адміністративні витрати;

ВЗ – витрати на збут;

IOB – інші операційні витрати.

Досить важливо в процесі оцінки фінансового ризику оцінити також ризик імовірності банкрутства. Для оцінки ризику банкрутства підприємства вітчизняної економіки доцільно використати модель Терещенка, модель Матвійчука та модель Бівера.

Модель Терещенка має вигляд [31]:

$$Z = 1,5 \times X1 + 0,08 \times X2 + 10 \times X3 + 5 \times X4 + 0,3 \times X5 + 0,1 \times X6, \quad (1.15)$$

де X1 – коефіцієнт покриття зобов'язань грошовими надходженнями;

X2 – коефіцієнт фінансової незалежності;

X3 – коефіцієнт оборотності капіталу за чистим прибутком;

X4 – коефіцієнт рентабельності продажу;

X5 – коефіцієнт оборотності виробничих запасів;

X6 – коефіцієнт оборотності основного капіталу.

Якщо Z менше (-1) – зона фінансової кризи, існує висока імовірність банкрутства, зона додаткового аналізу ($-1 < Z < 2$) і підприємство відносять до зони фінансової стійкості за умови, що $Z > 2$ [31].

Сьогодні найоптимальнішою для українських підприємств вважається модель Матвійчука, яка визначається за формулою [32]:

$$Z = 0,33X + 0,268X2 + 0,045X3 + 0,018X4 + 0,004X5 - 0,015X6 - 0,702X7, \quad (1.16)$$

де X_1 – коефіцієнт мобільності активів;

X_2 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

X_3 – коефіцієнт оборотності власного капіталу;

X_4 – коефіцієнт окупності активів;

X_5 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;

X_6 – коефіцієнт концентрації залученого капіталу;

X_7 – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом.

За значення Z більше за 1,104 підприємство має задовільний фінансовий стан та, відповідно, низьку ймовірність банкрутства. Чим вище значення Z , тим стійкіше становище компанії. Якщо значення Z для підприємства виявиться меншим за 1,104, то виникає загроза фінансової кризи.

П'ятифакторна модель У. Бівера оцінки фінансового стану підприємства з метою діагностики ризику імовірності банкрутства передбачає аналіз за показниками:

- рентабельність активів;
- питома вага позикових коштів у пасивах;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- частка чистого оборотного капіталу в активах;
- коефіцієнт Бівера.

Коефіцієнт У. Бівера розраховується, як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань, за формулою:

$$Кб = \frac{ЧП - Ам}{ПЗ + ДЗ}, \quad (1.17)$$

де $Ам$ – амортизація;

$ПЗ$ – поточні зобов'язання та забезпечення;

$ДЗ$ – довгострокові зобов'язання та забезпечення.

Згідно з цією методикою здійснюється оцінка змін фінансового стану підприємства за попередні роки з метою формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку. За результатами аналізу показників роблять висновок про направленість змін та їх вплив на стан платоспроможності підприємства.

Система показників У. Бівера та їх значення для діагностики банкрутства наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Система показників У. Бівера для діагностики імовірності банкрутства

Показник	Значення показників		
	стійкий фінансовий стан	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
Коефіцієнт Бівера	0,4-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів	6-8	4	-22
Фінансовий ліверидж	≥ 37	≥ 50	≥ 80
Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,4	$\geq 0,3$	0,06
Коефіцієнт покриття	$\geq 3,2$	≥ 2	≥ 1

Отже, найпоширенішим методом оцінки фінансових ризиків підприємства є використання моделей на основі абсолютних і відносних показників. Ці методики дозволяють якісно оцінити рівень ризику – вказати зону ризику.

Оцінити ефективність управління фінансовими ризиками підприємства можна за такими видами ризику як ризик втрати фінансової стійкості; ризик ліквідності; ризик імовірності банкрутства; ризик втрати прибутковості.

Оцінку ефективності управління фінансовими ризиками ПрАТ «Маяк» буде здійснено за такими видами ризиків як:

- ризик втрати фінансової стійкості (на основі аналізу джерел формування запасів та показників фінансової стійкості);
- ризик втрати прибутковості (оцінимо на основі показників рентабельності);
- ризик ліквідності (оцінимо на основі показників ліквідності);

- ризик імовірності банкрутства (скористаємося моделями Терещенка, Матвійчука).

Висновки до розділу 1

Таким чином, узагальнення існуючих підходів до визначення сутності фінансового ризику дозволяє ідентифікувати його як динамічний управлінський процес, який передбачає аналіз, оцінку, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат.

Визначено мету та функції управління фінансовими ризиками.

Розглянуто підходи до класифікації фінансових ризиків, зокрема за джерелами виникнення, за можливістю передбачення, за розміром об'єкта впливу ризику, за видами фінансових відносин, в яких фінансові ризики знаходять прояв, за характером фінансових наслідків, за характером прояву у часі.

Узагальнено основні види фінансових ризиків та етапи процесу управління ризиками.

Огляд літературних джерел показав, що найпоширенішим методом оцінки фінансових ризиків підприємства є використання моделей на основі абсолютних і відносних показників. Ці методики дозволяють якісно оцінити рівень ризику – вказати зону ризику.

Оцінити ефективність управління фінансовими ризиками підприємства можна за такими видами ризику як ризик втрати фінансової стійкості; ризик ліквідності; ризик імовірності банкрутства; ризик втрати прибутковості.

Матеріали цього розділу опубліковано в працях [33-34], зазначених в списку використаної літератури.

2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РИЗИКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»

2.1 Аналізування стану машинобудівної галузі України

До суттєвих переваг України відносять зручне географічне положення, наявність ємного внутрішнього ринку та зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, відносно високий рівень розвитку людського потенціалу. Разом з тим, згідно рейтингу індексу інноваційного розвитку, агентства Bloomberg у 2019 році, Україна займає 53 місце серед 60 досліджуваних країн, останню позицію за продуктивністю праці, 58 місце за технологічними можливостями та 54 місце за рівнем витрат на дослідження та розробки у валовому внутрішньому продукті [35-36].

В сучасних умовах саме промисловість відіграє головну роль у забезпеченні зростання економіки. Промислове виробництво є базисом для створення прогресу. Складовою галуззю промисловості є машинобудування, яке відіграє роль фундаменту економічного потенціалу країни.

На рис. 2.1 наведено кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2016-2020 роках по промисловості в цілому та в тому числі, по машинобудуванню, з якого видно, що частка діючих суб'єктів в машинобудуванні є досить малою порівняно із кількістю суб'єктів господарювання в промисловості в цілому.

Разом з тим, досить позитивним є те, що кількість суб'єктів господарювання, зайнятих в машинобудуванні протягом 2016-2020 рр. має позитивну динаміку зростання: якщо в 2016 р. загальна кількість діючих суб'єктів господарювання в машинобудуванні, складала 6602 осіб, то в 2020 – 7409.

З рисунка 2.2 видно, що в загальній величині діючих суб'єктів господарювання машинобудування у 2016-2020рр. має динаміку скорочення частка фізичних осіб-підприємців, яка скоротилась з 36,2% до 31,7%.

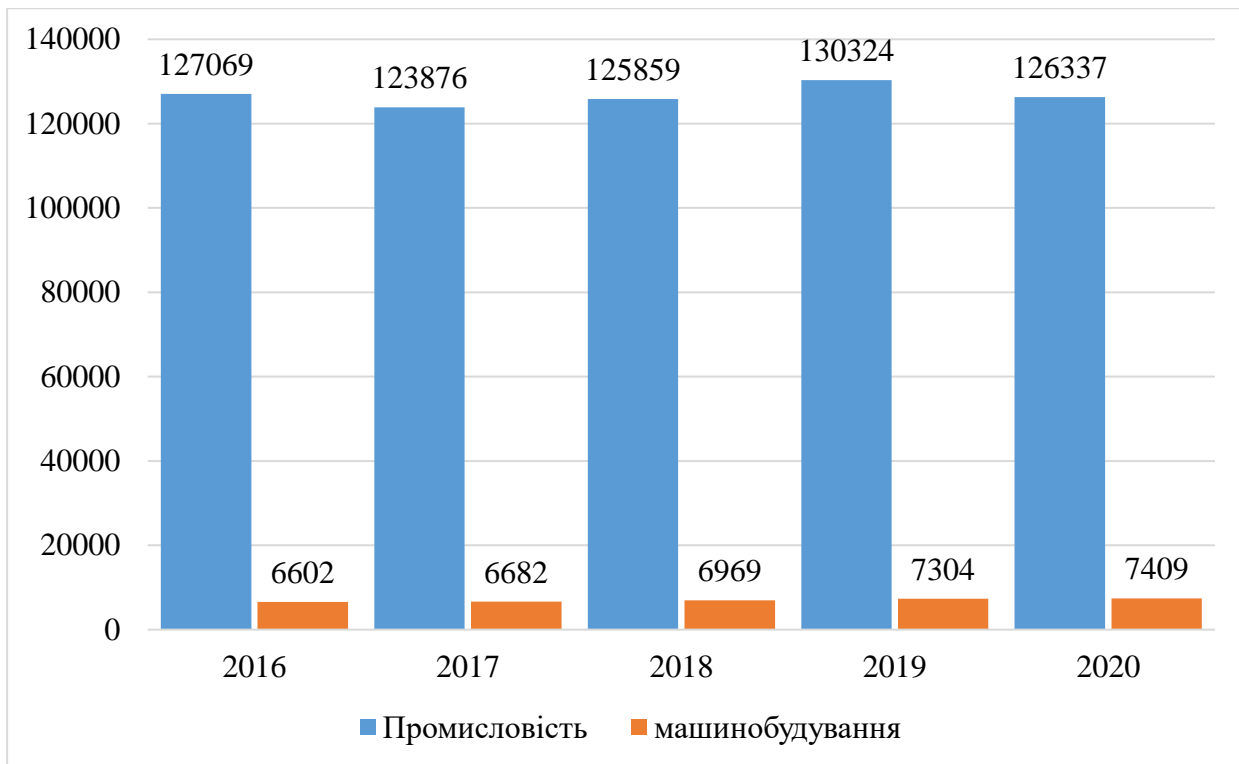

Рисунок 2.1 – Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2016-2020 роках (складено за даними [37])

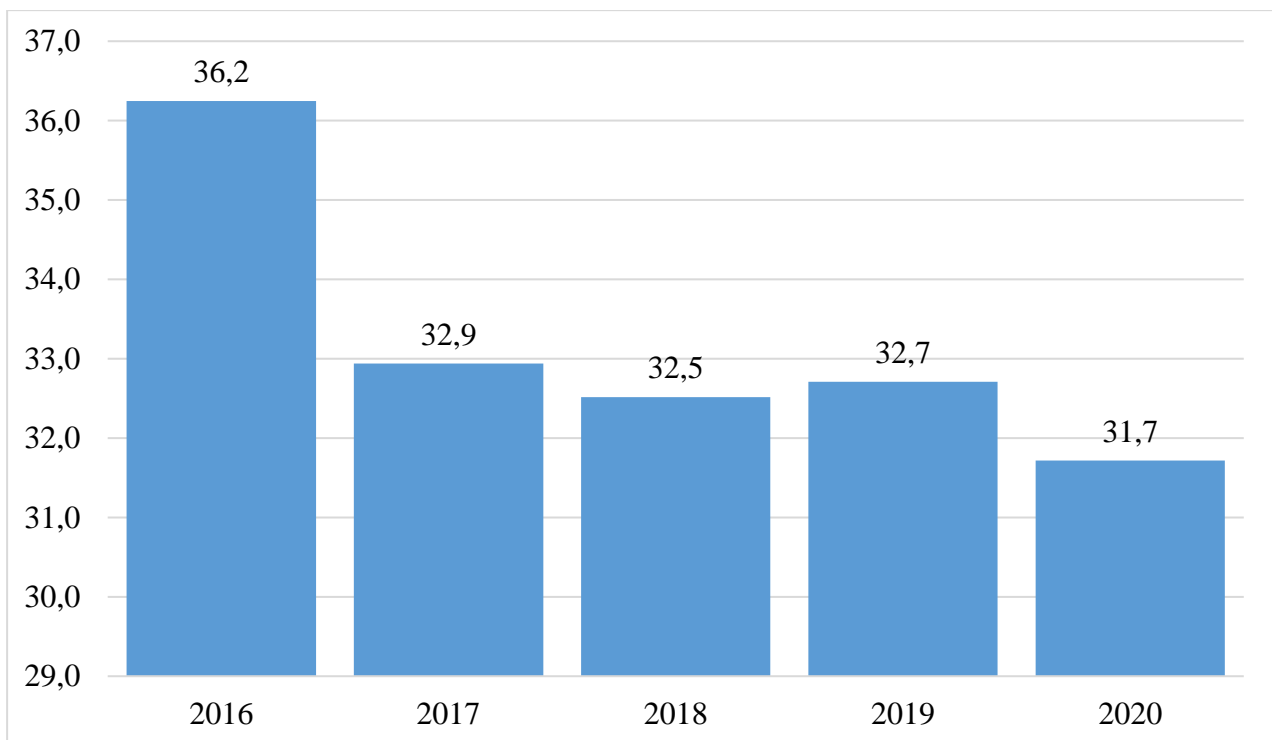

Рисунок 2.2 – Питома вага фізичних осіб-підприємців в загальній величині діючих суб'єктів господарювання машинобудування у 2016-2020 роках, % (складено за даними [37])

На рис. 2.3 наведено обсяг реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування в загальній величині реалізованої промислової продукції підприємств промисловості у 2016–2020 роках, з якого видно, що частка продукції підприємств машинобудування є досить низькою на те перевищує 10%.

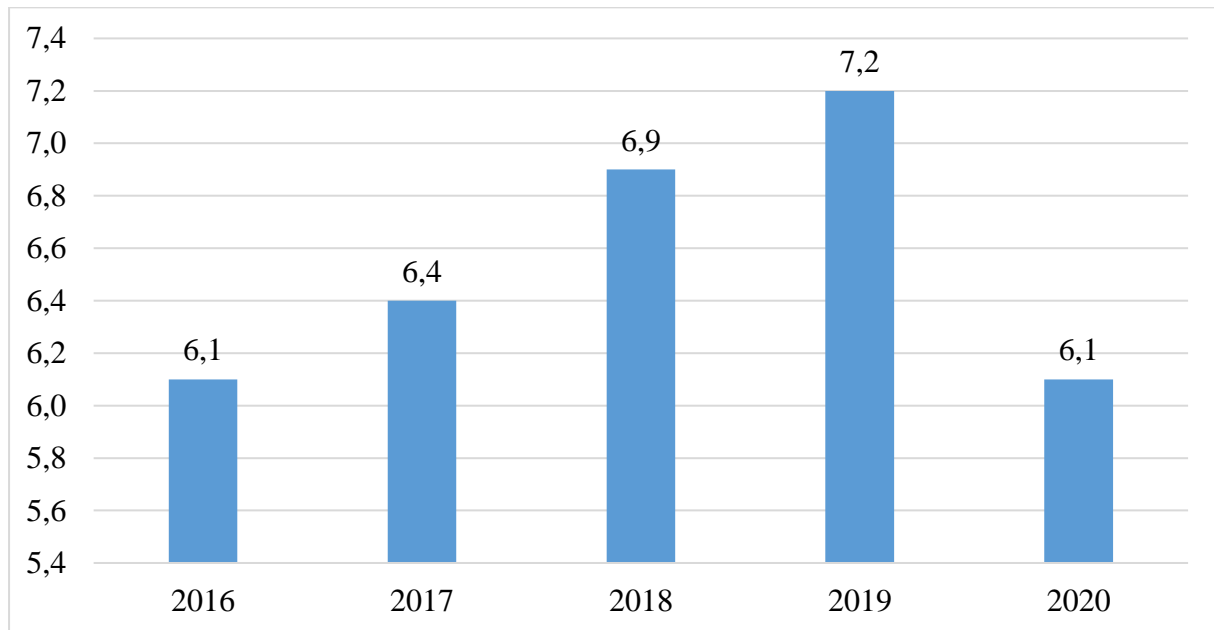

Рисунок 2.3 – Питома вага обсягу реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування в обсязі реалізованої промислової продукції підприємствами промисловості, % (складено за даними [37])

З рис. 2.3 видно, що протягом 2016-2019 рр. спостерігалось зростання частки обсягу реалізованої промислової продукції підприємств машинобудування в загальній кількості реалізованої промислової продукції підприємствами промисловості. Разом з тим, в 2020 р. відбулось зменшення питомої ваги до рівня 2016 р., що є досить негативною динамікою.

Проаналізуємо фінансові результати, отримані по промисловості в цілому та підприємствами машинобудування. З таблиці 2.1 видно, що в цілому динаміка фінансових результатів до оподаткування підприємств промисловості в цілому та підприємств машинобудування є однаковою. В цілому в 2020 р. знизилась ефективність діяльності підприємств промисловості та машинобудування, оскільки загальним фінансовим результатом став збиток, який склав 22289597,3

тис. грн по промисловості в цілому та 6087215,4 тис. грн на підприємствах машинобудування. При цьому співвідношення між підприємствами, які отримували прибуток та тими, які отримували збиток, було практично незмінним протягом 2016-2020рр. як по промисловості в цілому так і на підприємствах машинобудування.

Таблиця 2.1 – Фінансові результати до оподаткування підприємств промисловості та машинобудування за 2016-2020 рр. (складено на основі даних [37])

Рік	Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, тис.грн	підприємства, які одержали прибуток		підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, тис.грн
Промисловість					
2016	-7569560,0	72,8	141475317,5	27,2	149044877,5
2017	87461665,0	71,8	232213111,8	28,2	144751446,8
2018	154138247,7	72,8	277850449,6	27,2	123712201,9
2019	166753240,7	72,1	283690543,9	27,9	116937303,2
2020	-22289597,3	69,7	210676753,3	30,3	232966350,6
Машинобудування					
2016	1696216,1	77,2	14522377,3	22,8	12826161,2
2017	9770037,8	77,7	18965622,5	22,3	9195584,7
2018	11411150,4	77,0	22885576,2	23,0	11474425,8
2019	23644964,4	75,7	28039591,6	24,3	4394627,2
2020	-6087215,4	73,9	15765032,5	26,1	21852247,9

В 2020р. 73,9% підприємств машинобудування отримували прибуток, тоді як 26,1% підприємств – збиток.

Підприємства машинобудування умовно можна об'єднати в п'ять груп відповідно до ринку, на який орієнтована продукція, що випускається (табл. 2.2).

В Україні підприємства машинобудування формують складний, взаємопов'язаний машинобудівний комплекс, до якого входять усі основні галузі машинобудування. Провідні місця посідають приладобудування, тракторне і

сільськогосподарське машинобудування. Позитивним є активний розвиток автомобілебудування, промисловості металевих конструкцій, верстатобудування.

Таблиця 2.2 – Групування галузей машинобудівного комплексу України [38]

Назва групи	Коротка характеристика групи
1. Інвестиційне (важке) машинобудування	Група галузей, розвиток яких визначається насамперед інвестиційною активністю металургійного, будівельного, енергетичного і транспортного комплексів
2. Тракторне і сільськогосподарське машинобудування	Група галузей, розвиток яких залежить від платоспроможності сільгоспвиробників і переробників сільськогосподарської продукції, а також частково від попиту населення
3. Залізничне машинобудування	Спрямоване на задоволення попиту залізничного господарства країни
4. Автомобільна промисловість	Випуск продукції орієнтований на попит кінцевих споживачів (виробництво легкових автомобілів), а також на потребу підприємств, фірм і виконавчих органів влади (виробництво вантажівок і автобусів)
5. Електротехніка, приладобудування, верстатобудування	Група наукоємних галузей, так званих комплектуючих, що розвиваються услід за потребами всіх інших галузей промисловості, включаючи і саме машинобудування

Отже, в цілому динаміка розвитку підприємств машинобудування відповідає динаміці розвитку підприємств промисловості в цілому.

Разом з тим, підприємствам машинобудування варто вжити заходів щодо підвищення ефективності діяльності, збільшенні обсягів реалізації продукції.

2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» (скорочена назва ПрАТ «ВЗ «Маяк») знаходиться за адресою: 21029, Україна, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 105.

Товариство створено з метою забезпечення задоволення попиту споживачів на товари та послуги у сферах, які визначені в предметі діяльності, розвиток виробництва, отримання прибутку, задоволення соціально-економічних інтересів акціонерів.

Предметом діяльності ПрАТ «ВЗ «Маяк» є [39]:

- проектування, виробництво та продаж побутових електроприладів та іншого електричного устаткування;
- проектування, виробництво та продаж машинобудівельної продукції, інших машин і устаткування загального призначення;
- розробка, виробництво та продаж радіаторів і котлів центрального опалення та інших приладів опалення;
- закупівля, продаж, оренда і здача в оренду будівель, приміщень, обладнання та іншого нерухомого майна;
- розробка, виробництво та продаж машин і устаткування для сільського господарства;
- проектування, виробництво та продаж радіоелектронної продукції;
- виконання науково-вишукувальних, науково-дослідних та проектних робіт;
- виробництво, монтаж, наладка і експлуатація технічних засобів та програм;
- надання комунальних послуг працівникам та населенню;
- інші види діяльності, які не заборонені законодавством.

ПрАТ «Маяк» складається з головного підприємства та дочірніх підприємств. Чисельність працюючих 571 чоловік. Очолює ПрАТ «Маяк» голова правління, якому підпорядковані [39]:

1. Адміністрація головного підприємства.

2. Директора дочірніх підприємств.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» створено 5 дочірніх підприємств [39]:

- Дочірнє підприємство «Теплокомуненерго «Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснює діяльність на внутрішньому ринку по постачанню теплової енергії для потреб населення, бюджетних установ та інших категорій населення.

- Дочірнє підприємство зовнішньоекономічна фірма «Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» - займається експортно-імпортними торговельними операціями та здійснює маркетингові дослідження. Фірма продає продукцію товариства в країни ближнього та дальнього зарубіжжя, а також закуповує комплектуючі для її виробництва.

- Дочірнє підприємство «Автомобіліст-Маяк» ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» - надає транспортні послуги, виконує ремонт та утримання транспортних засобів.

- Дочірнє підприємство «ЖЕК Маяк ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» - надає комунальні послуги населенню.

Статутний капітал Товариства становить 150 412,5 гривень (сто п'ятдесят тисяч чотириста дванадцять гривень 50 копійок) та поділено на 3 008 250 простих іменних акцій номінальною вартістю 5 копійок кожна.

Товариство формує резервний капітал у розмірі не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу Товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку Товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку.

Використання резервного капіталу здійснюється згідно з чинним законодавством.

Середньооблікова кількість працюючих штатного складу з сумісниками за 2020 р. склала 537 чел, за 2019 рік - 571 чел., за 2018 р. – 564 чел. Фонд оплати праці в 2020 р. склав 48105,1 тис. грн, в 2019 р. - 72759,4 тис. грн., в 2018 р. – 58278,2 тис. грн [39]. Фонд оплати праці в 2019 р. збільшився на 13811,9 тис. грн. порівняно за рахунок збільшення мінімальної ставки заробітної плати, проте

зменшився в 2020 р. порівняно із 2019 р., що спричинене зменшенням обсягів виробництва.

Кадрова програма ПрАТ «ВЗ «Маяк» орієнтована на постійне підвищення рівня кваліфікації працівників. Підприємство розробило програми з розвитку персоналу, які передбачають відвідування спеціалізованих виставок, семінарів, спеціальних курсів підвищення кваліфікації.

Робітники усіх робочих професій проходять стажування на підприємстві, за кожним прийнятим на роботу працівником наказом по підприємству закріплюється досвідчений робітник з вищою кваліфікацією. Після стажування та атестації робітники допускаються до самостійної праці.

Кадровою програмою ПрАТ «ВЗ «Маяк» передбачено [39]:

1. Організацію навчання та підвищення кваліфікації персоналу.
2. Створення безпечних умов для праці співробітників.
3. Проведення навчальних робіт з пожежної безпеки та охорони праці
4. Соціальний розвиток: організація медичного обслуговування.

Приватне акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк» є одним з найбільших промислових підприємств в Україні. Підприємство займається розробкою та виготовленням широкого асортименту продукції. Продукція заводу випускається під зареєстрованою торговою маркою «Термія».

Основними видами діяльності товариства є [39]:

- виробництво електричних побутових приладів;
- виробництво радіаторів і котлів центрального опалення;
- виробництво інших готових металевих виробів;
- торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням, роздрібна торгівля побутовими електротоварами, радіо- та теле-апаратурою;
- оптова торгівля побутовими електротоварами й електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворення звуку й зображення;

- роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах;
- виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря;
- торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами, технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів.

За 2020 рік підприємство виробило продукції на 172,5 млн грн, тоді як в 2019р. – на 275,6 млн.грн., а в 2018р. – на 251,2 млн.грн. Отже, в 2020 р. спостерігається значний спад виробництва.

Якщо аналізувати обсяги реалізації продукції ПрАТ «ВЗ «Маяк», то можна побачити, що в 2020 р. реалізовано продукції на 189,6 млн. грн, в 2019 році – на 236,4 млн.грн.

ПрАТ «ВЗ «Маяк» займається й експортною діяльністю. Питома вага реалізації продукції на експорт в 2020 році склала 44,2%, що на 12,3 % більше порівняно із 2019 р. В структурі експорту продукції найбільшу питому вагу експортованої продукції займає Росія- 9,9%, Білорусія – 6,4%, Польща – 21,5%, Німеччина – 5,4%.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» має конкурентів в галузі по виробництву масляних електрорадіаторів, електроконвекторів. На вітчизняному ринку продаж електричних джерел тепла на сьогоднішній день представлено продукцію, як вітчизняного виробництва, так і імпортна продукція. Питома вага продукції ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» серед вітчизняних виробників за даними 2017-2018 років займає близько 50 %, а в 2019 році – 40%.

Серед імпортних товарів, найбільше представлені на ринку виробництва Китаю та Франції (ТМ «Thermor», «Noirot», «Appilimo» та інші). Серед вітчизняних виробників опалювальну продукцію на ринку представляють компанії «Агроресурс» м. Рівне, ТОВ «Волинь-Кальвіс», завод «Конвектор»

м. Ужгород та інші. В 2011 році французька компанія «Atlantic Groupe», що випускає продукцію ТМ «Thermor» та «Atlantic» інвестувала в реконструкцію і будівництва Одеського заводу з виробництва електричних побутових приладів "Укратлантік" понад 230 млн. грн. і на сьогоднішній день даний виробник являється найбільшим вітчизняним конкурентом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Конкурентами з виробництва теплоенергії є «Вінницятеплокомуненерго», по електроплитці - фірма «Елна –сервіс» м. Вінниця.

На сьогодні продукція ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за своїми показниками та зовнішньому вигляду наближається до продукції провідних європейських фірм, але конкурувати на європейському ринку не може у зв'язку із вищою собівартістю продукції.

Підприємство залежить від сезонних змін: виробництво та реалізація продукції збільшується в осінньо - зимовий період. Її збут припадає на жовтень-лютий, на період холодів, а весь останній час накопичуються необхідні матеріали, комплектуючі.

Для ефективного використання виробничих та службових приміщень та для поповнення обігових коштів, підприємство здає в оренду вільні приміщення.

Основними орендарями ПрАТ «ВЗ «Маяк» є [39]:

- ТОВ «К.О.О. КАТТІНГ»,
- ПрАТ «ВФ Україна»
- ПП «Алеопак»,
- ТОВ «Автоцентр Поділля»,
- ТОВ «Промавтоматика Вінниця»,
- ТОВ «Антарес-сталь груп»,
- ТОВ «Вінницябуд».

На діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» насамперед впливають фінансово-економічні фактори:

- високий податковий тиск;
- недосконалість законодавства, яке постійно змінюється.

Підприємство має високий ступінь залежності від законодавчих та економічних обмежень. Сезонність продукції змушує підприємство в першому півріччі користуватися кредитами для закупівлі матеріалів та комплектуючих виробів в Угорщині, Італії, Німеччині, Китаї.

2.3 Аналіз показників фінансово-економічної діяльності підприємства

Проаналізуємо показники фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

В першу чергу проаналізуємо майновий стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. за абсолютними та відносними показниками.

З таблиці 2.1 видно, що загальна вартість майна ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. мала динаміку зростання: в 2020 р. загальна вартість майна склала 232809 тис. грн, що на 16,45% більше порівняно із 2018 р. та на 6,62% більше – порівняно із 2019 р. Зростання вартості майна спричинене зростанням власного та залученого капіталу. Власний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» зріс в 2019 р. до 115645,5 тис. грн, що на 6,13% більше порівняно із 2018 р. та на 1,53% – порівняно із 2019 р.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» відбулось зростання й оборотних активів, вартість яких в 2020 р. склала 193372 тис. грн, що на 22,56% більше порівняно із 2018 р. та на 8,76% більше – порівняно із 2019 р. Разом з тим, відбулось скорочення необоротних активів: в 2020 р. необоротні активи скоротились на 6,45% порівняно із 2018 р. та на 2,45% - порівняно із 2019 р.

Разом з тим, на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» спостерігається негативна динаміка зменшення фінансових результатів.

Таблиця 2.3 – Аналіз абсолютних показників фінансового стану
 ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна значень 2020р. порівняно із 2018р.		Зміна значень 2020р. порівняно із 2019р.	
				Абсо- лютна	Темп при- росту %	Абсо- лютна	Темп при- росту %
Загальна вартість майна, тис. грн.	199929,50	218364,00	232809,00	32879,50	16,45	14445,00	6,62
Власний капітал, тис. грн.	108964	110638	115645,5	6681,50	6,13	5007,50	4,53
Залучений капітал, тис. грн.	90965,5	107726	117163,5	26198,00	28,80	9437,50	8,76
Оборотні активи, тис. грн.	157775,5	177938	193372,0	35596,50	22,56	15434,00	8,67
Необоротні активи, тис. грн.	42154,0	40426,0	39437,0	-2717,00	-6,45	-989,00	-2,45
Чистий дохід, тис. грн.	382 858,0	367 260,0	285 156,0	-97702,00	-25,52	-82104,00	-22,36
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	341 571,0	303 564,0	251 917,0	-89654,00	-26,25	-51647,00	-17,01
Валовий прибуток, тис. грн.	41 287,0	63 696,0	33 239,0	-8048,00	-19,49	-30457,00	-47,82
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	5 284,0	24 882,0	10 678,0	5394,00	102,08	-14204,00	-57,09
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	-1 581,0	13 696,0	-730,0	851,00	-53,83	-14426,00	-105,33
Чистий прибуток, тис. грн.	-5 063,0	12 548,0	-2 109,0	2954,00	-58,34	-14657,00	-116,81

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» спостерігається зменшення валового прибутку: в 2020 р. валовий прибуток склав 33239 тис. грн, що на 19,49% менше порівняно із 2018 р. та на 47,82% менше порівняно із 2019 р.

Зменшення валового прибутку спричинене суттєвим зменшенням чистого доходу, а також тим, що собівартість ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» зменшувалась меншими темпами порівняно із чистим доходом.

Динаміку зменшення мав і прибуток від операційної діяльності, який в 2020 р. склав 10678 тис. грн, що на 102,08% більше порівняно із 2018 р. та на 57,09% менше порівняно із 2019 р.

Зменшення доходів підприємства за зростання витрат спричинило те, що кінцевим фінансовим результатом діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. став чистий збиток, тоді як в 2019 р. – прибуток. Чистий збиток в 2020 р. склав 2109 тис. грн, що менше за збиток, отриманий підприємством в 2018 р. Порівняно із 2019 р. показник зменшився на 14657 тис. грн.

Таким чином, за абсолютними показниками фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» має незадовільний фінансовий стан, оскільки кінцевий фінансовим результатом став збиток, на підприємстві знизилась його доходи.

Розрахуємо коефіцієнт зносу основних засобів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою [25]:

$$K_{\text{зНОЗ}} = \frac{З}{\text{ПВ}} \times 100\%, \quad (2.1)$$

де З – знос основних засобів;

ПВ – первісна вартість основних засобів.

$$2018 \text{ р.}: K_{\text{зНОЗ}} = \frac{26819}{56967} \times 100\% = 52,92\%;$$

$$2019 \text{ р.}: K_{\text{зНОЗ}} = \frac{27445}{67192} = 59,15\%;$$

$$2020 \text{ р.}: K_{\text{зНОЗ}} = \frac{24796}{73649} = 66,33\%.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.2) [25]:

$$\text{Коб}_A = \frac{\text{ЧД}}{A}, \quad (2.2)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

A – активи підприємства.

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_A = \frac{382858}{199929,5} = 1,91(\text{оборотів});$$

$$2019 \text{ р.: } \text{Коб}_A = \frac{367260}{218364} = 1,68(\text{оборотів});$$

$$2020 \text{ р.: } \text{Коб}_A = \frac{285156}{232809} = 1,22(\text{оборотів}).$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.3) [25]:

$$\text{Коб}_{OA} = \frac{\text{ЧД}}{OA}, \quad (2.3)$$

де OA – оборотні активи.

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_{OA} = \frac{382858}{157775,5} = 2,43(\text{оборотів});$$

$$2019 \text{ р.: } \text{Коб}_{OA} = \frac{367260}{177938} = 2,06(\text{оборотів});$$

$$2020 \text{ р.: } \text{Коб}_{OA} = \frac{285156}{193372} = 1,47(\text{оборотів}).$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.4) [25]:

$$\text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ВК}}, \quad (2.4)$$

де ВК – власний капітал підприємства.

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{382858}{108964} = 3,51(\text{оборотів});$$

$$2019 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{367260}{110638} = 3,32(\text{оборотів});$$

$$2020 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{285156}{115645,5} = 2,47(\text{оборотів}).$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.5) [25]:

$$\text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ЗК}}, \quad (2.5)$$

де ЗК – залучений капітал підприємства.

$$2018 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{382858}{90965,5} = 4,21(\text{оборотів});$$

$$2019 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{367260}{107726} = 3,41(\text{оборотів});$$

$$2020 \text{ р.: } \text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{285156}{117163,5} = 2,43(\text{оборотів}).$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.6) [25]:

$$K_{oДЗ} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (2.6)$$

де ДЗ – середньорічна дебіторська заборгованість підприємства.

$$2018 \text{ р. : } K_{oДЗ} = \frac{382858}{41971,5+6636+716+0,5+7334+4803,5} = 6,23 \text{ (оборотів);}$$

$$2019 \text{ р. : } K_{oДЗ} = \frac{367260}{52039+5656,5+1221,5+5303+886,5} = 5,64 \text{ (оборотів);}$$

$$2020 \text{ р. : } K_{oДЗ} = \frac{285156}{59468,5+4654,5+1112+2965,5+903,5} = 4,13 \text{ (оборотів).}$$

Розрахуємо коефіцієнт тривалості обороту дебіторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (2.7) [25]:

$$T_{обДЗ} = \frac{360}{K_{oДЗ}}. \quad (2.7)$$

$$2018 \text{ р. : } T_{обДЗ} = \frac{360}{6,23} = 57,79 \text{ (днів);}$$

$$2019 \text{ р. : } T_{обДЗ} = \frac{360}{5,64} = 63,82 \text{ (днів);}$$

$$2020 \text{ р. : } T_{обДЗ} = \frac{360}{4,13} = 87,24 \text{ (днів).}$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за формулою (2.8) [25]:

$$K_{oK3} = \frac{ЧД}{КЗ}, \quad (2.8)$$

де КЗ – середньорічна кредиторська заборгованість підприємства.

$$2018 \text{ р.: } K_{oK3} = \frac{382858}{67095+4789+1929+1015,5+4483+3377,5+202} = 4,62 \text{ (оборотів);}$$

$$2019 \text{ р.: } K_{oK3} = \frac{367260}{59486,5+2884+691+1416+6113+2914+1234} = 4,91 \text{ (оборотів);}$$

$$2020 \text{ р.: } K_{oK3} = \frac{285156}{60529 + 3669 + 1342 + 5490,5 + 3797 + 2075,5} = 3,67 \text{ (оборотів).}$$

Розрахуємо коефіцієнт тривалості обороту кредиторської заборгованості за формулою (2.9) [25]:

$$T_{обK3} = \frac{360}{K_{oK3}}. \quad (2.9)$$

$$2018 \text{ р. : } T_{обK3} = \frac{360}{4,62} = 77,99 \text{ (днів);}$$

$$2019 \text{ р. : } T_{обK3} = \frac{360}{4,91} = 73,30 \text{ (днів);}$$

$$2020 \text{ р. : } T_{обK3} = \frac{360}{3,67} = 87,24 \text{ (днів).}$$

Аналіз таблиці 2.4 показав, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» недостатньо задовільний стан. Зокрема, основні засоби підприємства є зношеними. Зношеність основних засобів в 2020 р. складала 66,33%, що на 25,34% більше порівняно з 2018 р. та на 12,13% більше порівняно з 2019 р.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» погіршились показники ділової активності.

Таблиця 2.4 – Аналіз відносних показників фінансового стану
 ПРАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна значень 2020р. порівняно із 2018р.		Зміна значень 2020р. порівняно із 2019р.	
				Абсо- лютна	Темп при- росту %	Абсо- лютна	Темп при- росту %
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	52,92	59,15	66,33	13,41	25,34	7,18	12,13
Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	1,91	1,68	1,22	-0,69	-36,04	-0,46	-27,17
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	2,43	2,06	1,47	-0,95	-39,23	-0,59	-28,55
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	3,51	3,32	2,47	-1,05	-29,82	-0,85	-25,72
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу, оборотів	4,21	3,41	2,43	-1,77	-42,17	-0,98	-28,61
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	6,51	5,64	4,13	-2,38	-36,58	-1,51	-26,85
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	55,33	63,82	87,24	31,91	57,68	23,42	36,70
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотів	4,62	4,91	3,67	-0,95	-20,55	-1,24	-25,33
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	77,99	73,30	98,17	20,18	25,87	24,87	33,92

Коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. склав 1,22 обороти, що на 36,04% менше порівняно із 2018 р. та на 27,17% менше порівняно із 2019 р.

Оборотні активи ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. здійснювали 1,47 оборотів, що на 39,23% менше порівняно із 2018 р. та на 28,55% менше – порівняно із 2019 р.

Знизилась оборотність власного та залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Власний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. здійснював 2,47 оборотів, що на 29,82% менше порівняно із 2018 р. та на 25,72% менше – порівняно із 2019 р. Оборотність залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. склала 2,43 обороти, що на 42,17% менше порівняно із 2018 р. та на 28,61% менше – порівняно із 2019 р.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» тривалість обороту дебіторської та кредиторської заборгованостей мала динамік зростання й знаходилась орієнтовно в однакових межах.

Якщо дебіторська заборгованість ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. погашалась в середньому протягом 87,24 днів, то кредиторська – протягом 98,17 днів. Тривалість погашення дебіторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. зросла на 57,68% порівняно із 2018 р. та на 36,7% – порівняно із 2019 р. Тривалість погашення кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. зросла на 25,87% порівняно із 2018 р. та на 33,92% – порівняно із 2019 р.

Проаналізуємо показники, які характеризують персонал підприємства.

Таким чином аналіз показників, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» показав, що підприємство працює недостатньо ефективно, оскільки основні засоби підприємства є зношеними, погіршився рівень ділової активності. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо оновлення основних засобів та підвищити ефективність використання ресурсів.

2.4 Оцінювання системи управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Проаналізуємо систему управління фінансовим ризиком ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. Для цього в першу оцінимо ризик втрати фінансової стійкості за абсолютними та відносними показниками. Ризик втрати фінансової стійкості за абсолютними показниками передбачає оцінку рівня фінансової стійкості в залежності від забезпеченості запасів джерелами їх формування.

Усі розрахунки згруповано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Темп приросту значень 2020 р. порівняно із	
				2018 р.	2019 р.
Власний капітал, тис. грн.	108964	110638	115645,5	6,13	4,53
Необоротні активи, тис. грн.	42154	40426	39437	-6,45	-2,45
Наявність власних оборотних активів	66810	70212	76208,5	14,07	8,54
Короткострокові кредити та позики	90965,5	82226	84163,5	-7,48	2,36
Запаси	58017	85126	89287	53,90	4,89
Наявність власних і довгострокових зобов'язань та забезпечень	67126,5	95712	109208,5	62,69	14,10
Наявність усіх джерел формування запасів	158092	177938	193372	22,32	8,67
Надлишок (нестача) власних оборотних активів для формування запасів	8793	-14914	-13078,5	-248,74	-12,31
Надлишок (нестача) власних оборотних активів та довгострокових джерел формування запасів	9109,5	10586	19921,5	118,69	88,19
Надлишок (нестача) джерел формування запасів	100075	92812	104085	4,01	12,15
Тип фінансової стійкості	Абсолютна	Нормальна	Нормальна		

З таблиці 2.5 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» відсутній ризик втрати фінансової стійкості за абсолютними показниками, оскільки запаси підприємства забезпечуються власним оборотним капіталом та довгостроковими джерелами фінансування. На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. зростає величина власних оборотних активів на 14,07% порівняно із 2018 р. та на 8,54% – порівняно із 2019 р.

Зросли й довго- й короткострокові зобов'язання. Запаси ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. склали 89287 тис. грн, що на 53,9% більше порівняно з 2018 р. та на 4,89% – порівняно з 2019 р.

Отже, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто підтримувати існуюче співвідношення між запасами та джерелами їх формування.

Оцінимо ризик втрати фінансової стійкості за відносними показниками фінансової стійкості.

За формулою (1.1) розрахуємо коефіцієнт автономії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{авт}} = \frac{108964}{199929,5} = 0,55;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{авт}} = \frac{110638}{218364} = 0,51;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{авт}} = \frac{115645,5}{232809} = 0,50.$$

Розрахуємо коефіцієнт концентрації залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.2):

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{90965,5}{199929,5} = 0,45;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{107726}{218364} = 0,49;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{конц}} = \frac{117163,5}{232809} = 0,50.$$

Розрахуємо коефіцієнт фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.3):

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{фр}} = \frac{90965,5}{108964} = 0,83;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{фр}} = \frac{107726}{110638} = 0,97;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{фр}} = \frac{117163,5}{115645,5} = 1,01.$$

Розрахуємо коефіцієнт маневреності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.4):

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{ман}_{\text{БК}}} = \frac{108964 - 42154}{108964} = 0,61;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{ман}_{\text{БК}}} = \frac{110638 - 40426}{110638} = 0,63;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{ман}_{\text{БК}}} = \frac{115645,5 - 39437}{115645,5} = 0,66.$$

Розрахуємо коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом за формулою (1.6):

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{заб}_{\text{А}_{\text{вок}}}} = \frac{108964 - 42154}{157775,5} = 0,42;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{заб}_{\text{А}_{\text{вок}}}} = \frac{110638 - 40426}{177938} = 0,39;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{заб}_{\text{А}_{\text{вок}}}} = \frac{115645,5 - 39437}{193372} = 0,39.$$

Таблиця 2.6 – Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками фінансової стійкості за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна значень 2020 р. порівняно із 2018 р.		Зміна значень 2020 р. порівняно із 2019 р.	
				Абсо- лютна	Темп при- росту %	Абсо- лютна	Темп при- росту %
Коефіцієнт автономії	0,55	0,51	0,50	-0,05	-8,86	-0,01	-1,96
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,45	0,49	0,50	0,05	10,61	0,01	2,01
Коефіцієнт фінансового ризику	0,83	0,97	1,01	0,18	21,36	0,04	4,05
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,61	0,63	0,66	0,05	7,48	0,02	3,84
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	0,42	0,39	0,39	-0,03	-6,93	0,00	0,00

З таблиці 2.6 видно, що за відносними показниками фінансової стійкості на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» спостерігається зростання ризику втрати фінансової стійкості. Так, коефіцієнт автономії в 2020 р. на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склав 0,5, тобто половина усіх коштів, вкладених в діяльність підприємства, власні. В 2020 р. цей показник зменшився на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» на 8,86% порівняно із 2018 р. та на 1,96% – порівняно із 2019 р.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно мав динаміку зростання та в 2020 р. зріс на 10,61% порівняно із 2018 р. та на 2,01% – порівняно із 2019 р.

Зниження коефіцієнта автономії спричинило зростання й коефіцієнта фінансового ризику, який в 2020 р. склав 1,01, що на 21,36% більше порівняно із 2018 р. та на 4,05% – порівняно із 2019 р.

За здатністю забезпечувати поточну діяльність власним оборотним капіталом на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» має низький рівень фінансового ризику, оскільки власний капітал підприємства має високу маневреність. Коефіцієнт маневреності власного капіталу в 2020 р. склав 0,66, тобто 66% власного капіталу знаходиться в обороті. Значення показника зросло на 7,48% порівняно із 2018 р. та на 3,84% – порівняно із 2019 р.

Якщо аналізувати коефіцієнт забезпеченості активів власними оборотними коштами, то з таблиці 2.6 видно, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» достатньо забезпечене власними оборотними коштами.

Отже, за показниками фінансової стійкості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто знижувати рівень фінансового ризику в частині залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Оцінимо ризик ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Для цього визначимо платіжний надлишок чи нестачу за окремими групами активу та пасиву та основні показники ліквідності. Оскільки активи та пасиви є показниками балансу, визначатимемо платіжний надлишок чи нестачу станом на кінець відповідного року.

Таблиця 2.7 – Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за платіжним надлишком /нестачею за кінець 2018-2020 рр.

Активи	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Пасиви	2018 р.	2019 р.	2020 р.
A1	18575	16335	36553	П1	83453	64642	90164
A2	59330	70883	67325	П2	7778	8579	4942
A3	77894	112859	82789	П3	0	51000	15000
A4	39954	40898	37976	П4	104522	116754	114537
Разом	195753	240975	224643	Разом	195753	240975	224643
Платіжний надлишок (нестача)							
A1-П1	-64878	-48307	-53611				
A2-П2	51552	62304	62383				
A3-П3	77894	61859	67789				
A4-П4	-64568	-75856	-76561				

З таблиці 2.7 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» існують ознаки фінансового ризику, оскільки за першою групою пасивів (найбільш терміновими) існує платіжна нестача, тобто ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» не є спроможним розрахуватись за цією групою пасивів вчасно. Разом з тим, на підприємстві дотримується мінімальна умова фінансової стійкості, оскільки необоротні активи повністю фінансуються за рахунок власного капіталу.

За короткостроковими та довгостроковими пасивами на ПрАТ ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» платіжний надлишок, що є позитивним.

Оцінимо ліквідність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за показниками ліквідності.

За формулою (1.7) розрахуємо коефіцієнт покриття ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } K_{\pi} = \frac{157775,5}{90965,5} = 1,73;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\pi} = \frac{177938}{82226} = 2,16;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\pi} = \frac{193372}{84163,5} = 2,3.$$

За формулою (1.8) розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{шв.л.}} = \frac{4015 + 716 + 7334 + 4803,5 + 27395,5 + 10902}{90965,5} = 1,07;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{шв. л.}} = \frac{5656,5 + 1221,5 + 5303 + 886,5 + 17455 + 10118}{82226} = 1,13;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{шв.л.}} = \frac{4654,5 + 1112 + 2965,5 + 903,5 + 26444 + 7992,5}{84163,5} = 1,24.$$

За формулою (1.9) розрахуємо коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } K_{\text{абс.л.}} = \frac{27395,5}{90965,5} = 0,3;$$

$$2019 \text{ р.: } K_{\text{абс.л.}} = \frac{17455}{82226} = 0,21;$$

$$2020 \text{ р.: } K_{\text{абс.л.}} = \frac{26444}{84163,5} = 0,31.$$

Таблиця 2.8 – Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками ліквідності за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна значень 2020 р. порівняно із 2018 р.		Зміна значень 2020 р. порівняно із 2019 р.	
				Абсо- лютна	Темп при- росту %	Абсо- лютна	Темп при- росту %
Коефіцієнт покриття	1,73	2,16	2,30	0,56	32,47	0,13	6,17
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,07	1,13	1,24	0,17	15,81	0,11	9,56
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,30	0,21	0,31	0,01	4,33	0,10	48,01

З таблиці 2.8 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» низький ризик фінансового ризику за відносними показниками ліквідності, оскільки усі показники відповідають рекомендованим нормативним значенням та мають позитивну динаміку зростання. Коефіцієнт покриття в 2020 р. склав 2,3, тобто на кожну гривню поточних зобов'язань ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» мало 2,3 гривні оборотних активів, що на 32,47% більше порівняно із 2018 р. та на 6,17% більше – порівняно із 2019 р.

Коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. склав 1,24, тобто на кожну гривню поточних зобов'язань ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» мало 1,24 гривень активів, що швидко реалізуються. В цілому коефіцієнт швидкої ліквідності в 2020 р. зріс на 15,81% порівняно із 2018 р. та на 9,56% більше – порівняно із 2019 р.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. склав 0,31, тобто для покриття поточних зобов'язань підприємство на кожну гривню мало 0,31 грн абсолютно ліквідних активів. Зважаючи на те, що теоретично на підприємстві 20-30% поточних зобов'язань потребують термінового погашення, значення показника відповідає встановленим нормативним значенням.

Отже, на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» низький рівень ризику ліквідності.

Проаналізуємо ризик втрати рентабельності.

За формулою (1.10) розрахуємо коефіцієнт рентабельності активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } P_A = \frac{-5063}{199929,5} \times 100\% = -2,53\%;$$

$$2019 \text{ р.: } P_A = \frac{12548}{218364} \times 100\% = 5,75\%;$$

$$2020 \text{ р.: } P_A = \frac{-2109}{232809} \times 100\% = -0,91\%.$$

За формулою (1.11) розрахуємо коефіцієнт рентабельності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } P_{BK} = \frac{-5063}{108964} \times 100\% = -4,65\%;$$

$$2019 \text{ р.: } P_{BK} = \frac{12548}{110638} \times 100\% = 11,34\%;$$

$$2020 \text{ р.: } P_{\text{БК}} = \frac{-2109}{115645,5} \times 100\% = -1,82\%.$$

За формулою (1.12) розрахуємо коефіцієнт рентабельності залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{-5063}{90965,5} \times 100\% = -5,57\%;$$

$$2019 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{12548}{107726} \times 100\% = 11,65\%;$$

$$2020 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{-2109}{117163,5} \times 100\% = -1,80\%.$$

За формулою (1.13) розрахуємо коефіцієнт чистої рентабельності реалізації ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{Ч}} = \frac{-5063}{382858} \times 100\% = -1,32\%;$$

$$2019 \text{ р.: } P_{\text{Ч}} = \frac{12548}{367260} \times 100\% = 3,42\%;$$

$$2020 \text{ р.: } P_{\text{Ч}} = \frac{-2109}{285156} \times 100\% = -0,74\%.$$

За формулою (1.14) розрахуємо коефіцієнт рентабельності операційної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{ОП}} = \frac{5284}{341571+22281+9721+20556} \times 100\% = 1,34\%;$$

$$2019 \text{ р.: } P_{\text{ОП}} = \frac{24882}{303564+23441+11155+22061} \times 100\% = 6,91\%;$$

$$2020 \text{ р.: } P_{\text{ОП}} = \frac{10678}{251917 + 13710 + 8994 + 23975} \times 100\% = 3,58\%.$$

Таблиця 2.9 – Оцінка фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за відносними показниками рентабельності за 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна значень 2020 р. порівняно із 2018 р.		Зміна значень 2020 р. порівняно із 2019 р.	
				Абсолютна	Темп приросту %	Абсолютна	Темп приросту %
Коефіцієнт рентабельності активів,%	-2,53	5,75	-0,91	1,63	-64,23	-6,65	-115,76
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу,%	-4,65	11,34	-1,82	2,82	-60,75	-13,17	-116,08
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу,%	-5,57	11,65	-1,80	3,77	-67,66	-13,45	-115,45
Коефіцієнт рентабельності продажу,%	-1,32	3,42	-0,74	0,58	-44,07	-4,16	-121,65
Коефіцієнт операційної діяльності, %	1,34	6,91	3,58	2,24	166,74	-3,33	-48,23

З таблиці 2.9 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» наявні ознаки впливу ризику втрати прибутковості, оскільки в 2020 р. практично усі показники рентабельності мають від'ємне значення, спричинене отриманням підприємством збитку. З таблиці 2.9 видно, що в 2018 р. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримало від'ємні показники рентабельності, в 2019 р. у зв'язку із отриманням чистого прибутку – додатні, та в 2020 р. – знову від'ємні. Це свідчить про неефективну політику управління фінансовими результатами.

Коефіцієнт рентабельності активів на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склав -0,91%, тобто з кожної гривні, вкладеної в активи, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 0,91 коп. прибутку, що на 6,65% менше порівняно із 2019 р.

Використання гривні власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. приносило 1,82 коп. чистого збитку, в 2018 р. – 4,65 коп. чистого збитку, тоді як в 2019 р. – 11,34 коп. чистого прибутку. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. зріс на 2,82% порівняно із 2018 р., проте зменшився на 13,17% порівняно із 2019 р.

Знизилась ефективність використання й залученого капіталу. Використання гривні залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. приносило 1,8 коп. чистого збитку, в 2018 р. – 5,57 коп. чистого збитку, тоді як в 2019 р. – 11,65 коп. чистого прибутку. Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2020 р. зріс на 3,77% порівняно із 2018 р., проте зменшився на 13,45% порівняно із 2019 р.

У 2018 р. та 2020 р. зменшилась і ефективність формування доходу.

Негативну динаміку зменшення мав і коефіцієнт рентабельності операційної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». В 2020 р. з кожної гривні операційних витрат ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 3,58 коп. прибутку від операційної діяльності, що на 2,24% більше порівняно із 2018 р., проте на 3,33% менше порівняно із 2019 р.

Таким чином, на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» серйозна криза прибутковості, спричинена відсутністю прибутку. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто переглянути стратегічні орієнтири свого розвитку.

Оцінимо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. В першу чергу оцінимо імовірність банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за моделлю Терещенка.

В таблиці 2.10 наведено вихідні дані та результати розрахунку імовірності банкрутства за моделлю Терещенка за формулою (1.15). З таблиці 2.10 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» низький рівень ризику імовірності банкрутства і підприємство знаходиться в зоні фінансової стійкості.

Таблиця 2.10 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за моделлю Терещенка

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
----------	---------	---------	---------

Коефіцієнт покриття зобов'язань грошовими надходженнями	4,21	4,47	3,39
Коефіцієнт фінансової незалежності	2,20	2,66	2,77
Коефіцієнт оборотності капіталу за чистим прибутком	-0,03	0,06	-0,01
Коефіцієнт рентабельності продажу	-0,01	0,03	-0,01
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	0,15	0,23	0,31
Коефіцієнт оборотності основного капіталу	1,91	1,68	1,22
Значення Z моделі О. Терещенка	6,41	7,90	5,39
Імовірність банкрутства	зона фінансової стійкості	зона фінансової стійкості	зона фінансової стійкості
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький	низький

В таблиці 2.11 наведено вихідні дані та результати розрахунку імовірності банкрутства за моделлю Матвійчука за формулою (1.16).

Таблиця 2.11 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за моделлю Матвійчука

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Коефіцієнт мобільності активів	3,74	4,40	4,90
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,21	4,47	3,39
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,51	3,32	2,47
Коефіцієнт окупності активів	0,52	0,59	0,82
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,42	0,54	0,56
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,45	0,49	0,50
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	1,20	1,03	0,99
Значення Z моделі Матвійчука	1,68	2,44	1,95
Імовірність банкрутства	низька	низька	низька
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький	низький

З таблиці 2.11 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» низький ризик імовірності банкрутства. Отже, за показниками, які характеризують імовірність банкрутства, на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» відсутній ризик

імовірності банкрутства.

Таким чином, проведений аналіз фінансових ризиків ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. показав, що на підприємстві низький ризик втрати ліквідності, імовірності банкрутства. Разом з тим, наявні ознаки ризику втрати фінансової стійкості та реалізований ризик втрати прибутковості.

Підприємству потрібно переглянути свою стратегію розвитку, визначити напрямки збільшення доходів та підвищувати рівень фінансової стійкості.

Висновки до розділу 2

В Україні підприємства машинобудування формують складний, взаємопов'язаний машинобудівний комплекс, до якого входять усі основні галузі машинобудування. Провідні місця посідають приладобудування, тракторне і сільськогосподарське машинобудування. Позитивним є активний розвиток автомобілебудування, промисловості металевих конструкцій, верстатобудування.

В цілому динаміка розвитку підприємств машинобудування відповідає динаміці розвитку підприємств промисловості в цілому. Разом з тим, підприємствам машинобудування варто вжити заходів щодо підвищення ефективності діяльності, збільшенні обсягів реалізації продукції.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» знаходиться за адресою: 21029, Україна, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 105.

Товариство створено з метою забезпечення задоволення попиту споживачів на товари та послуги у сферах, які визначені в предметі діяльності, розвиток виробництва, отримання прибутку, задоволення соціально-економічних інтересів акціонерів.

ПрАТ «Маяк» складається з головного підприємства та дочірніх підприємств. Чисельність працюючих 571 чоловік.

Аналіз показників, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. показав, що підприємство

працює недостатньо ефективно, оскільки основні засоби підприємства є зношеними, погіршився рівень ділової активності. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо оновлення основних засобів та підвищити ефективність використання ресурсів.

Проведений аналіз фінансових ризиків ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. показав, що на підприємстві низький ризик втрати ліквідності, імовірності банкрутства. Разом з тим, наявні ознаки ризику втрати фінансової стійкості та реалізований ризик втрати прибутковості.

Підприємству потрібно переглянути свою стратегію розвитку, визначити напрямки збільшення доходів та підвищувати рівень фінансової стійкості.

3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РИЗИКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»

3.1 Напрямки підвищення ефективності управління фінансовими результатами

Основним джерелом власних джерел фінансування діяльності підприємства є кінцевий фінансовий результат. Забезпечення позитивного фінансового результату передбачає ефективне управління його формуванням.

Забезпечення фінансування господарської діяльності в необхідному обсязі є важливим завданням менеджменту в ринкових умовах функціонування. Фінансування господарської діяльності передбачає формування ресурсів в обсязі, необхідному для здійснення господарської діяльності підприємства та забезпечує передумови стійкого та ефективного його функціонування.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» необхідно покращити стан управління фінансовими результатами, зважаючи на те, що кінцевим фінансовим результатом в 2020 р. став чистий збиток.

Джерелами фінансування господарської діяльності можуть бути внутрішні (власні) та зовнішні (залучені й запозичені).

В сучасних умовах, зважаючи на нестабільність економічних процесів, спричинених пандемією, зниженням ділової активності підприємств та купівельної спроможності для підприємств пріоритетними є власні фінансові ресурси. Використання власних фінансових ресурсів передбачає мінімізацію фінансових ризиків, збереження незалежності від зовнішніх кредиторів.

Основною метою управління фінансовими результатами є їх максимізація з точки зору досягнення поставлених цілей і завдань діяльності підприємства в цілому. Ключовими завданнями управління фінансовими результатами є [40]:

– формування цілей та завдань управління формуванням фінансових результатів;

- виявлення факторів, які впливають на формування фінансових результатів та оцінювання розміру їх впливу;
- визначення напрямків збільшення фінансових результатів;
- визначення напрямків мінімізації фінансового ризику;
- моніторинг фактичних показників досягнення фінансових результатів та їх співставлення з плановими значеннями.

Фактори впливу на формування фінансові результати можна класифікувати за різноманітними ознаками, просте найдоцільнішим є поділ усіх чинників на внутрішні і зовнішні.

Основними внутрішніми факторами, які залежать від роботи підприємства є [41]:

- обсяг реалізованої продукції – може мати як і позитивний так і негативний вплив на прибуток. Збільшення обсягу продажів рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо ж продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми прибутку, отриманого від реалізації рентабельної продукції.

- рух товарів та організація процесу їх продажу – за зростання збуту продукції, збільшуватиметься обсяг реалізації та знижуватимуться поточні витрати.

- структура товарної продукції – структура товарної продукції може по-різному впливати на суму прибутку. Якщо збільшиться частка рентабельніших видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зросте, і навпаки, при збільшенні частки низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться.

- склад і чисельність працівників та їх продуктивність – достатня чисельність, компетентність та професіоналізм працівників забезпечує повну реалізацію виробничої програми підприємства, в той час як непропорційний розподіл обов'язків, нераціональне використання робочої сили спричиняє збільшення витрат.

- форми і системи економічного стимулювання праці – впровадження системи матеріального стимулювання праці може стати однією із головних умов підвищення продуктивності працівників і, як наслідок, конкурентоспроможності виробництва.

- фондоозброєність і технічна озброєність праці – ступінь забезпеченості робітників засобами праці характеризується фондоозброєністю праці. Найбільший економічний ефект досягається тоді, коли продуктивність праці зростає швидше за її фондоозброєність.

- фондвіддача – підприємство має максимально використовувати власні основні засоби.

- дотримання темпів зростання виробництва, реалізації і оплати праці.

- моральний і фізичний знос основних засобів – використання фізично та морально застарілого устаткування безперечно не призведе до збільшення обсягів виробництва і випуску сучасної продукції. Акцент на інновації та прискорене реагування на зміни зовнішнього середовища – гаранті стабільного функціонування підприємства на ринку.

- система економії – дотримання режиму економії дозволить знижувати поточні витрати підприємств.

- репутація підприємства – першочерговим для підприємства є формування у споживачів позитивного уявлення про потенційні можливості підприємства.

- стан матеріально-технічної бази підприємства.

- система маркетингу – важливими для підприємства є проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів, та покращення системи збуту, що полягає у виробленні тільки тих товарів, що безумовно є актуальними та матимуть попит на ринку. Тому необхідно групувати продукцію за ознакою рентабельності.

Крім того, існує велика кількість факторів, які не залежать безпосередньо від роботи підприємства, тобто є економічними умовами господарювання, зокрема [41]:

- природні умови – велике значення цей чинник має в харчовій промисловості країни. Якщо в сільському господарстві через несприятливі природні умови зменшиться врожай - зростатимуть ціни на сировину переробних підприємств і, як результат, збільшення витрат призведе до зменшення доходу підприємства.

- оцінка місткості ринку – відіграє основну роль при визначенні виробничої програми фірми, адже це можливий обсяг реалізації товару (конкретної продукції підприємства) при певному рівні й співвідношенні цін за певний проміжок часу.

- розвиток діяльності громадських організацій споживачів товарів і послуг та профспілкового руху.

- рівень конкуренції у даній галузі.

- тарифи на транспортні послуги, ремонтне, комунальне господарства та ціни на енергоносії.

- податкова й кредитна політика держави.

- рівень інфляції – збільшує ризик знецінення майбутніх доходів.

- інфраструктура на кон'юнктура ринку.

- розмір цін, що встановлюються постачальниками.

- регулювання державою діяльності підприємств.

Основою для обґрунтування та прийняття управлінських рішень є аналітичне забезпечення. Джерелом інформації для проведення аналізу формування фінансових результатів діяльності підприємства виступає його фінансова звітність, зокрема, форма № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний доход)». Для оптимізації процесу управління формуванням фінансового результату на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» доцільно застосувати економетричне моделювання – кореляційно-регресійний аналіз.

Кореляційно-регресійний аналіз дозволяє визначити формалізований зв'язок між досліджуваними ознаками, оцінити адекватність моделі. Аналіз передбачає визначення теоретичної форми зв'язку між факторними і результативною ознаками (регресійний аналіз) та оцінити щільність цього

зв'язку (кореляційний аналіз) [40]. Визначимо вплив ключових факторів на формування кінцевого фінансового результату за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

На першому етапі кореляційно-регресійного аналізу визначимо основні фактори впливу на чистий прибуток ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». Зважаючи на те, що з точки зору системного підходу будь-яке підприємство функціонує у певному середовищі, до факторів впливу на кінцевий фінансовий результат необхідно включити фактори як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, такі як індекс інфляції, витратомісткість підприємства, вартість основних засобів, вартість оборотних активів, вартість власного капіталу, середньооблікова чисельність персоналу.

Вибір факторів, що будуть розглядатися, зумовлений такими положеннями:

– індекс інфляції суттєво впливає на діяльність будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки визначає особливості формування як доходів суб'єкта господарювання, так і його витрат;

– оскільки кінцевий фінансовий результат формується як різниця між доходами та витратами діяльності, тому їхнє співвідношення є визначальним чинником, що свідчить про важливість показника витратомісткості доходів;

– підприємству важливо підтримувати оптимальний рівень фінансової стійкості, окрім того, саме власні фінансові ресурси є базою функціонування підприємства. У зв'язку із цим важливо врахувати такий фактор впливу як середньорічна вартість власного капіталу;

– оскільки діяльність підприємства визначається розміром залучених в діяльність ресурсів, важливим є врахування вартості основних засобів, оборотних активів та середньооблікової чисельності працівників.

Динаміку визначених факторів та кінцевого показника ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Динаміка показників ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Індекс інфляції	109,8	104	105
Витратомісткість підприємства	1,0046	0,9520	1,0040
Вартість основних засобів	26819	27445	24796
Вартість оборотних активів	155799	200077	186667
Вартість власного капіталу	104522	116754	114537
Середньооблікова чисельність працівників	595	571	537
Чистий фінансовий результат	-5063	12548	-2109

Для дослідження взаємовпливу факторів один на одного скористаємось кореляційним аналізом за допомогою вбудованого пакету аналізу даних MS Excel та побудуємо матрицю парних кореляцій (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Матриця коефіцієнтів парних кореляцій між факторами, які впливають на фінансові результати ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Показник	Індекс інфляції	Витратомісткість	Вартість основних засобів	Вартість оборотних активів	Вартість власного капіталу	Середньооблікова чисельність працівників	чистий фінансовий результат
Індекс інфляції	1						
Витратомісткість	0,641021	1					
Вартість основних засобів	0,133192	-0,675306449	1				
Вартість оборотних активів	-0,99052	-0,740377576	0,004215682	1			
Вартість власного капіталу	-0,99996	-0,647865531	-0,12431471	0,99170995	1		
Середньооблікова чисельність працівників	0,70754	-0,088840226	0,794615327	-0,603758	-0,70118614	1	
Чистий фінансовий результат	-0,74652	-0,989215817	0,560000248	0,83084586	0,752449421	-0,05800391	1

З таблиці 3.2 видно, що сильний зв'язок з результативним показником має такий фактор як витратомісткість доходів підприємства (-0,989215817). Тісний зв'язок існує між чистим фінансовим результатом та індексом інфляції, зовнішньоторговельним балансом; – значний зв'язок між середньообліковою чисельністю та вартістю оборотних активів.

Високим є зв'язок чистого фінансового результату і з індексом інфляції. Разом з тим, показник «індекс інфляції» має тісний зв'язок практично з усіма факторами, крім фактору вартості основних засобів.

Зважаючи на тісний взаємозв'язок між інфляцією та іншими факторами важливо зважити мультиколінеарність, яка означає існування тісної лінійної залежності, або сильної кореляції, між двома чи більше пояснювальними змінними. Мультиколінеарність негативно впливає на кількісні характеристики економетричної моделі чи робить її побудову взагалі неможливою.

Так, мультиколінеарність пояснювальних змінних призводить до зміщення оцінок параметрів моделі, що унеможливорює формування коректних висновів про результати взаємозв'язку залежної і пояснювальних змінних.

Виходячи із критерія мультиколінеарності (взаємного зв'язку між факторними ознаками) необхідно знехувати такими показниками як «індекс інфляції», оскільки показник «витратомісткість доходів» характеризується найвищою щільністю зв'язку з результативним показником; «вартість основних засобів», «вартість оборотних активів».

Для розширення моделі та з урахуванням важливості формування фінансових ресурсів розглянемо також вплив середньорічної вартості власного капіталу, як наступного за значимістю фактора.

Множина регресії буде включати аналіз впливу двох факторів: витратомісткість доходів, середньорічна вартість власного капіталу

За результатами проведеного регресійного аналізу в середовищі MS Excel отримуємо економетричну модель:

$$y = 236922 + 0,2783 \times x_1 - 269822,585 \times x_2 \quad (3.1)$$

Подальший аналіз економетричних моделей потребує їх перевірки на адекватність, а її параметрів – на статистичну значущість.

В результаті розрахунків отриманий коефіцієнт множинної кореляції $R=0,998$ свідчить про лінійний, прямий та сильний кореляційний зв'язок між чистим фінансовим результатом та обраними для моделювання факторами в економетричній моделі (3.1). Значення коефіцієнту детермінації за розрахованою моделлю складає 8570,0. Він показує, що зміна значення $2 R =$ чистого фінансового результату на 85,7 % пояснюється зміною значень витратомісткості доходу та середньорічною вартістю власного капіталу та на 14,3% – іншими випадковими факторами. Це характеризує високий рівень адекватності моделі в цілому. Нормований R-квадрат, отриманий в результаті розрахунків дорівнює 0,9934 та надає інформацію про те, яке значення R^2 можна отримати для більшого масиву даних, ніж той, що аналізується.

Таким чином, за результатами вищенаведених досліджень можна зробити висновок про те, що отримана багатфакторна лінійна регресійна модель є якісною та статистично значимою. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» може здійснювати адекватний економіко-математичний аналіз і прогнозування на її основі. Грунтуючись на розрахованих коефіцієнтах регресії можна здійснити оцінку граничного впливу кожного з факторів на фінансовий результат підприємства. У випадку збільшення витратомісткості доходу на 1 тис. грн фінансовий результат в середньому зменшиться на 269822,585 тис. грн. за умови, що середньорічна вартість власного капіталу залишиться без змін. За збільшення середньорічної вартості власного капіталу на 1 тис. грн при незмінних значеннях витратомісткості доходу, фінансові результати в середньому збільшаться на 0,2783 тис. грн. Отже, результати проведеного аналізу свідчать про необхідність в першу чергу зниження рівня витратомісткості доходу та оптимізації власного капіталу. Проведений кореляційно-регресійний аналіз є важливим інструментом обґрунтування управлінських рішень з формування фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

З метою зниження рівня витратомісткості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» необхідно в першу чергу звернути увагу на можливість зниження собівартості реалізованої продукції.

Основними напрямками діяльності, спрямованими на зниження собівартості продукції, є [42]:

1) підвищення технічного рівня виробництва, що передбачає:

- впровадження нової, прогресивної технології, механізацію та автоматизацію виробничих процесів;

- поліпшення використання та застосування нових видів сировини і матеріалів;

- зміну конструкції і технічних характеристик виробів; інші чинники, що впливають на підвищення технічного рівня виробництва.

Зниження собівартості може відбутись за умови впровадження автоматизованих систем управління, використання ЕОМ, вдосконалення і модернізації наявної техніки і технології.

2) удосконалення організації виробництва і праці.

Зниження собівартості в такому випадку може відбутись в результаті змін в організації виробництва, форм і методів праці, за умови розвитку спеціалізації виробництва, вдосконалення управління виробництвом і скорочення витрат на нього, внаслідок більш ефективного використання основних фондів, поліпшення матеріально-технічного постачання, скорочення транспортних витрат, дії інших факторів, що підвищують рівень організації виробництва і праці.

Зниження поточних витрат досягається в результаті удосконалення обслуговування основного виробництва.

Зменшення витрат живої праці може відбутися за збільшення норм і зон обслуговування, скорочення витрат робочого часу, зменшення числа робочих, які виконують норм виробітку. За поліпшення використання основних засобів зниження собівартості відбувається в результаті підвищення надійності і довговічності устаткування; вдосконалення системи планово-

попереджувального ремонту; централізації і впровадження індустріальних методів ремонту, утримання та експлуатації основних засобів.

Таким чином, отримано багатофакторну лінійну регресійну модель аналізу чистого фінансового результату ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яка є якісною та статистично значимою. Результати проведеного аналізу свідчать про необхідність в першу чергу зниження рівня витратомісткості доходу та оптимізації власного капіталу. Проведений кореляційно-регресійний аналіз є важливим інструментом обґрунтування управлінських рішень з формування фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

З метою зниження рівня витратомісткості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» необхідно в першу чергу звернути увагу на можливість зниження собівартості реалізованої продукції.

3.2 Пропозиції щодо покращення стану управління фінансовим ризиком ПрАТ «ВЗ «Маяк»

Сучасний стан вітчизняної економіки передбачає вміння менеджменту підприємства бачити перспективи розвитку, прийняття ефективних управлінських рішень зі стратегічних та тактичних питань у перманентних ризикових умовах господарювання. Важливим є дотримання принципів стратегічного менеджменту, реалізація яких має здійснюватись шляхом прийняття управлінських рішень, які ґрунтуються на системному та процесному підходах, результатах аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища.

У підсумку стратегія підприємства має відповісти на низку питань, серед яких найголовнішими є [43]:

- у яких напрямках господарської діяльності вигідніше розвиватися;
- в чому саме діяльність підприємства має бути унікальною;
- які ресурси (фінансові, трудові, матеріальні) будуть необхідні;
- як прибуток буде отримано при розвитку цих напрямків.

З цією метою важливим є інтегрування в систему управління підприємством систему управління ризиками. Управління ризиками доцільно розглядати як сукупність методів, прийомів та заходів, які дозволяють здійснювати аналіз та прогнозування виникнення ризикових подій, передбачають комплекс заходів з мінімізації чи нейтралізації негативних наслідків ризикових подій.

Увагу варто приділяти концепції інтегрованого ризик-менеджменту, необхідність формування якого свідчить і той факт, що направлення зусиль на попередження або зменшення лише певного виду ризику, найбільшого серед інших, може призвести до зростання витрат або виникнення збитків за іншими видами ризиків.

Практика інтегрування ризик-менеджменту в загальну стратегію розвитку підприємства дозволяє не тільки планувати напрями діяльності, але й прораховувати ймовірні варіанти розвитку середовища на етапі планування, що дозволяє утримувати стабільність навіть за справдження песимістичних сценаріїв розвитку.

Інтегрований підхід є цілісним уявленням про ризики та можливості. Основу інтегрованого підходу складає програма інтегрованого, комплексного, системного фінансування всієї сукупності ризиків підприємства. Загальна концепція цього управління полягає в тому, що комбінування ризиків, які не залежать один від одного, впродовж тривалого періоду, знижує загальний ризиковий профіль підприємства та робить його порівняно передбачуваним. Інтегрована програма управління ризиками приймається на періоди понад три роки.

Застосування концепції інтегрованого ризик-менеджменту обмежується не тільки розмежуванням управління ризиками за конкретними сферами діяльності, але й украй обмеженим усвідомленням сутності самого ризику.

Досить поширеним в економічній літературі є ототожнення економічного ризику з імовірністю втрат від неочікуваних змін. Утім такий підхід не дає змоги визначити мотиви поведінки підприємства. Проте ризик - це не стільки загроза

втрат, скільки шанс одержати додатковий результат. Якраз заради такого шансу будь-який інвестор погоджується на дії, для яких результат не є попередньо визначеним.

Одним з найскладніших моментів врахування ризику ще на етапі стратегічного планування є оцінювання ризику. На рішення щодо господарської діяльності впливатимуть, крім усвідомлення ризику й очікування певного рівня прибутковості, такі фактори, як податки, ліквідність.

Математичні дані характеризують лише частину навколишнього середовища підприємства, тоді як суттєвий вплив на управління інвестиційною діяльністю спричиняють фактори, зумовлені невизначеністю, які неможливо іноді навіть кількісно визначити. Якщо аналізувати управління діяльністю підприємства лише за допомогою використання математичного апарату, то результати аналізу утворюють необ'єктивне відображення реальних подій за реалізації стратегічного рішення.

Стратегічне управління в цілому та врахування фінансового ризику зокрема зумовлює необхідність контролінгу, основними завданнями якого є планування та організація, розробка системи заохочення персоналу та контроль за реалізацією стратегії.

Одним із важливих напрямків стратегічного управління в системі інтегрованого ризик-менеджменту є комплексна оцінка фінансового стану підприємства, завданнями якої є:

- оцінювання реального фінансового стану підприємства;
- виявлення проблемних місць в фінансовій діяльності підприємства, які потребують покращення;
- надати інформацію про фінансовий стан потенційним інвесторам;
- надати інформацію про щодо реалізації стратегічного рішення.

Регулярний контроль за господарською діяльністю підприємства надає підприємствам такі переваги:

- попередній аналіз фінансового стану;

- оцінка відповідності фактичного стану господарської діяльності плановим розрахункам;
- оперативне реагування на відхилення від стратегічних планів.

Ансофф І. виокремлює чотири групи правил, які визначають напрями дій при визначенні стратегії [44]:

1) правила, які використовуються для оцінки діяльності підприємства тепер і в майбутньому;

2) правила, за якими складаються стосунки підприємства з оточенням, які визначають види продукції та технології, що розроблятимуться підприємством, спосіб досягнення переваг над конкурентами. Ці правила називаються продуктово-ринковими стратегіями;

3) правила, згідно з якими встановлюються відносини та процедури всередині підприємства;

4) правила, за якими підприємство здійснює операційну діяльність.

З метою ефективного стратегічного управління фінансовою діяльністю підприємства пропонується застосовувати поетапний підхід.

Основними етапами реалізації стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є (рис. 3.1):

- формування цілей і завдань фінансової діяльності;
- аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища;
- ідентифікація основних ризиків, які фактично чи потенційно впливають на діяльність підприємства;
- аналіз потенціалу підприємства;
- формування інтегрованої системи ризик-менеджменту підприємства;
- формування стратегії підприємства;
- довгострокове прогнозування на основі стратегічних карт фінансової діяльності;
- визначення необхідного обсягу ресурсів на господарську діяльність підприємства;

- вибір стратегії, доцільної до впровадження;
- контроль за реалізацією стратегії та коригування за необхідності;
- оцінювання ефективності розвитку підприємства.

Важливим завданням в процесі формування та коригування стратегії є проведення аналізу факторів впливу зовнішнього середовища та аналіз внутрішнього потенціалу та загроз, які впливають на реалізацію інноваційної стратегії та діяльність підприємства в цілому.

Цей етап є досить важливим, оскільки від повноти та достовірності результатів аналізу впливу зовнішнього середовища і вірного оцінювання внутрішнього потенціалу залежатиме успіх фінансово-господарської діяльності.

Основним критерієм аналізу в процесі вибору стратегій розвитку підприємств на сьогодні є матриці Ансоффа, Бостонської консалтингової групи, Мак Кінсі Дженерал Електрик, SWOT-аналіз, система збалансованих показників.

Разом з тим, найбільшого поширення отримала модель SWOT-аналізу перевагами застосування якої є одночасне врахування зовнішніх та внутрішніх чинників розвитку. Крім того, модель дозволяє на основі дослідження сильних та слабких сторін підприємства з урахуванням впливу зовнішнього середовища визначити стратегічні напрямки подальшого розвитку, а також можливі загрози.

При цьому, аналіз здійснюється враховуючи можливості зовнішнього середовища господарювання та потенціал самої організації. В процесі такого аналізу визначають сильні сторони потенціалу підприємства, які дозволять використати можливості зовнішнього оточення та слабкі сторони потенціалу підприємства, які знижують можливості використання нових перспектив або створюють загрози подальшого існування.

Сильними сторонами підприємства вважають [43]:

- високий рівень позитивного іміджу;
- міцні ринкові позиції;
- великі масштаби діяльності;
- наявність унікальної технології;
- висока кваліфікація працівників;
- високий рівень корпоративної культури;
- наявність та можливість реалізації інновацій;
- стійке фінансове становище;
- високий рівень репутації власників та керівників підприємства серед фінансово-кредитних установ, інвесторів, конкурентів та споживачів;
- доступ до закритих для широкого загалу джерел інформації;
- співпраця із місцевими органами влади, тощо.

Слабкими сторонами діяльності підприємства є [43]:

- неспроможність фінансувати необхідні стратегічні зміни;
- використання застарілої технології;
- низький рівень фінансової стійкості;
- збиткова діяльність;
- відсутність управлінського хисту та концептуального мислення у вищого керівництва;
- відсутність належного рівня кваліфікації та компетенції у працівників;
- відставання у сфері досліджень і розробок від конкурентів;
- відсутність ефективної системи контролю;
- неефективна система мотивації та оплати праці;
- неефективна маркетингова діяльність тощо.

Зважаючи на результати проведеного аналізу важливо оцінити рівень потенціалу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

В цілому вибір стратегій здійснюється із урахуванням різних методів, які в загальному мають вигляд матриць, індексів, діаграм, багатокутників. Компанії

США на сучасному етапі розвитку активно використовують такий метод планування та прогнозування діяльності як стратегічні карти

Етапи побудови стратегічної карти збігаються із відповідними етапами стратегії і тісно переплетені, саме тому їх доцільно інтегрувати в етапи формування інноваційної стратегії для уникнення дублювання дій.

Особливістю і вигодою стратегічної карти є використання основи, яка структурована у часі (і часто графічної) для розробки, подання та передачі стратегічних планів, з точки зору еволюції і розвитку технології, продуктів і ринків.

Цілісна структура стратегічної карти пов'язана безпосередньо з фундаментальними питаннями, які з'являються в будь-якому стратегічному контексті: куди ми хочемо піти? Де ми тепер? Як ми можемо дістатися туди? Чому ми повинні діяти? Що ми повинні зробити? Як ми повинні зробити це? Коли? [43].

Сутність моделі стратегічних карт полягає в організації контролю за виконанням встановлених показників й коригуванні динаміки найбільш істотних для реалізації стратегії з них. На сучасному етапі формування стратегічних карт пов'язують із системою збалансованих показників.

Вітчизняним підприємствам було б досить корисним запровадити в свою господарську діяльність даний підхід, оскільки він створює можливості формувати різноманітні напрямки розвитку господарської діяльності в залежності від перебігу обставин.

Фінансові менеджери підприємства завжди повинні мати декілька варіантів реалізації стратегії – від найбільш оптимістичного до песимістичного та вчасно коригувати її реалізацію відповідно до зовнішніх умов.

Таким чином, введення стратегічної карти до процесу формування стратегії сприятиме підвищенню рівня її гнучкості та здатності більш оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

При цьому, підприємствам недоцільно використовувати метод бенчмаркінгу, який сприяє універсалізації, а не індивідуальності.

Формування стратегії та розробка стратегічних карт господарської діяльності, системи збалансованих показників дозволяє визначити необхідний обсяг ресурсів на фінансово-господарську діяльність підприємства. При цьому, підприємство може сформулювати декілька варіантів фінансування господарської діяльності в розрізі варіантів економічного розвитку та виду прогнозованих інновацій.

На наступному етапі досить важливим є вибір тієї стратегії, яка є доцільною до впровадження, зважаючи на можливі обсяги фінансового забезпечення господарської діяльності. Для цього важливим є врахування таких критеріїв, які впливають на вибір стратегії, доцільної до впровадження: джерела фінансових ресурсів, зовнішні та внутрішні чинники, як впливають на формування фінансових ресурсів, інтегральна ефективність.

Не менш важливим є процес контролю за реалізацією стратегії та коригування за необхідності.

На заключному етапі важливо оцінити ефективність розвитку підприємства.

Отже, запропоновано етапи реалізації стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». До складу цих етапів запропоновано включити систему інтегрованого ризик-менеджменту, що сприятиме зменшенню негативного впливу фінансових ризиків на фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», а також дозволить вчасно приймати заходи щодо попередження виникнення ризикової ситуації чи швидкого реагування на неї.

Висновок до розділу 3

Отримано багатofакторну лінійну регресійну модель аналізу чистого фінансового результату ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яка є якісною та статистично значимою. Результати проведеного аналізу свідчать про необхідність в першу чергу зниження рівня витратомісткості доходу та оптимізації власного капіталу. Проведений кореляційно-регресійний аналіз є

важливим інструментом обґрунтування управлінських рішень з формування фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

З метою зниження рівня витратомісткості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» необхідно в першу чергу звернути увагу на можливість зниження собівартості реалізованої продукції.

Запропоновано етапи реалізації стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». До складу цих етапів запропоновано включити систему інтегрованого ризик-менеджменту, що сприятиме зменшенню негативного впливу фінансових ризиків на фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», а також дозволить вчасно приймати заходи щодо попередження виникнення ризикової ситуації чи швидкого реагування на неї.

ВИСНОВКИ

В магістерській кваліфікаційній роботі сформовано пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі на основі аналізу управління фінансовими ризиками підприємств.

1. Узагальнення існуючих підходів до визначення сутності фінансового ризику дозволяє ідентифікувати його як динамічний управлінський процес, який передбачає аналіз, оцінку, узгодження та впровадження відповідних заходів щодо мінімізації наслідків дії ризикових ситуацій стосовно тих сфер діяльності підприємства, що пов'язані з можливістю втрати своїх ресурсів, недоотримання доходу або появи додаткових витрат.

2. Визначено мету та функції управління фінансовими ризиками. Розглянуто підходи до класифікації фінансових ризиків, зокрема за джерелами виникнення, за можливістю передбачення, за розміром об'єкта впливу ризику, за видами фінансових відносин, в яких фінансові ризики знаходять прояв, за характером фінансових наслідків, за характером прояву у часі. Узагальнено основні види фінансових ризиків та етапи процесу управління ризиками.

3. Огляд літературних джерел показав, що найпоширенішим методом оцінки фінансових ризиків підприємства є використання моделей на основі абсолютних і відносних показників. Ці методики дозволяють якісно оцінити рівень ризику – вказати зону ризику. Оцінити ефективність управління фінансовими ризиками підприємства можна за такими видами ризику як ризик втрати фінансової стійкості; ризик ліквідності; ризик імовірності банкрутства; ризик втрати прибутковості.

4. В Україні підприємства машинобудування формують складний, взаємопов'язаний машинобудівний комплекс, до якого входять усі основні галузі машинобудування. Провідні місця посідають приладобудування, тракторне і сільськогосподарське машинобудування. Позитивним є активний розвиток автомобілебудування, промисловості металевих конструкцій, верстатобудування.

5. В цілому динаміка розвитку підприємств машинобудування відповідає динаміці розвитку підприємств промисловості в цілому. Разом з тим, підприємствам машинобудування варто вжити заходів щодо підвищення ефективності діяльності, збільшенні обсягів реалізації продукції.

6. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» знаходиться за адресою: 21029, Україна, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 105. Товариство створено з метою забезпечення задоволення попиту споживачів на товари та послуги у сферах, які визначені в предметі діяльності, розвиток виробництва, отримання прибутку, задоволення соціально-економічних інтересів акціонерів.

7. Аналіз показників, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. показав, що підприємство працює недостатньо ефективно, оскільки основні засоби підприємства є зношеними, погіршився рівень ділової активності. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо оновлення основних засобів та підвищити ефективність використання ресурсів.

8. Проведений аналіз фінансових ризиків ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр. показав, що на підприємстві низький ризик втрати ліквідності, імовірності банкрутства. Разом з тим, наявні ознаки ризику втрати фінансової стійкості та реалізований ризик втрати прибутковості. Підприємству потрібно переглянути свою стратегію розвитку, визначити напрямки збільшення доходів та підвищувати рівень фінансової стійкості.

9. Отримано багатофакторну лінійну регресійну модель аналізу чистого фінансового результату ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», яка є якісною та статистично значимою. Результати проведеного аналізу свідчать про необхідність в першу чергу зниження рівня витратомісткості доходу та оптимізації власного капіталу. Проведений кореляційно-регресійний аналіз є важливим інструментом обґрунтування управлінських рішень з формування фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

10. З метою зниження рівня витратомісткості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» необхідно в першу чергу звернути увагу на можливість зниження собівартості реалізованої продукції.

11. Запропоновано етапи реалізації стратегії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». До складу цих етапів запропоновано включити систему інтегрованого ризик-менеджменту, що сприятиме зменшенню негативного впливу фінансових ризиків на фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», а також дозволить вчасно приймати заходи щодо попередження виникнення ризикової ситуації чи швидкого реагування на неї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Woods M., Dowd K. Financial risk management for management accountants. The Society of Management Accountants of Canada (CMA Canada), the American Institute of Certified Public Accountants, Inc. (AICPA) and The Chartered Institute of Management Accountants (CIMA). 2008. 30 p.
2. Єпіфанова І. Ю. Формування інноваційних стратегій промислових підприємств у сучасних умовах. Підприємництво та інновації. 2020. № 13. С. 33-39.
3. Дерменжі Д. Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 5. С. 71-74.
4. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999 URL: <http://www.riskmanagement.com.ua/>
5. Загорельська Т. Ю. Управління фінансовими ризиками на рівні підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2009. № 3. Т. 1. С. 168-173.
6. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с.
7. Гапонюк О. І., Сірмамійх І. В. Формування загальної політики з управління фінансовими ризиками на підприємстві. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 82-87.
8. Таран О. В. Фінансовий ризик-менеджмент економічних агентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 – «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Харків, 2005. 21 с.
9. Письменна Т. В. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015. Вип. 28. С. 100–106

10. Лойко В. В., Боева М. Ю. Управління фінансовими ризиками страхової компанії. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2019. №2. С. 21-29.
11. Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. *Young Scientist*. 2017. № 12 (52). С. 677-680.
12. Бланк І. О. Управління фінансовими ризиками. К.: Ніка-Центр, 2005. 600 с.
13. Ваніна Д. Класифікація фінансових ризиків страхових організацій. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2014. № 1. С. 17-29.
14. Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.
15. Пожар Є.П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 387-391. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/72.pdf
16. Сорока П.М. Економічні та фінансові ризики : начальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2006. 266 с.
17. Васюренко О.В. Банківські операції : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 311 с.
18. Мостенська Т. Л., Скопенко Н. С. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2010. №3(7). С. 72-79.
19. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2005. 485 с.
20. Сосновська О. О., Деденко Л.В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *European Economic Journal*. 2019. №1(3). С. 70-79.

21. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Національний стандарт України. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf>.

22. Старинець О. Г. Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 34. С. 180-184.

23. Мостенська Т. Л., Білан Ю. В., Мостенська Т. Г. Ризик-менеджмент як чинник забезпечення економічної безпеки підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 8. С. 193-203.

24. Томас Л. Бартон. Уильям Г. Шенкир, Пол Л. Уокер Риск-менеджмент. Практика ведущих компаний / пер.с англ. Т. Клекота, В. Кравченко, М. Нежура, К. Сафонова – М.: Издательский дом Вильямс, 2008. 208 с.

25. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

26. Методичні підходи до стратегічного управління діяльністю підприємства : моногр. / П. П. Микитюк, В. Я. Брич, М. М. Федірко [та ін.] ; за заг. ред. П. П. Микитюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 399 с.

27. Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99-103

28. Белоусова С. В. Формування програми управління фінансовими ризиками підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12(1). С. 33-37.

29. Коваль О. А., Літус П. Р. Управління фінансовою стійкістю підприємства. Ефективна економіка. 2020. №4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/79.pdf

30. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

31. Швець Ю. О. Діагностика ймовірності банкрутства як основа антикризового управління операційною діяльністю підприємств машинобудування. Економіка та держава. 2020. № 3. С. 82–87. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.3.82

32. Маркус О. В., Груй В. О. Оцінка ймовірності банкрутства виробничих підприємств за зарубіжними та вітчизняними моделями. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. № 14. С. 382-385.

33. Спіфанова І. Ю., Белінський Ю. Я. Оцінка ефективності управління фінансовими ризиками підприємств машинобудування Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : Матеріали доповідей X науково-практичної конференції з міжнародною участю (1 листопада 2021 р.). Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2021. С. 142-145.

34. Белінський Ю. Я. Фінансовий ризик: сутність, значення та фактори впливу. Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи, 2022. <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2022/schedConf/presentations>.

35. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.

36. Ходирєва О. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 1. С. 227-238.

37. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

38. Пігуль Н.Г., Пігуль Є.І. Сучасний стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 15. С. 444-449. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/68.pdf

39. Офіційна сторінка ПрАТ «Маяк». URL: <http://vinmayak.pat.ua>.

40. Вітюк В. О., Овандер Н. Л., Орлова К. Є. Економетрична модель управління фінансовими результатами підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6714>.

41. Джеджула В. В., Спіфанова І. Ю., Іванчик Т. В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. Modern Economics. 2019. № 14. С. 81-86.

42. Остапенко О. М. Шляхи зниження собівартості продукції в сучасних умовах господарювання авіаційних підприємств в Україні. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 56-59.

43. Єпіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення. Вінниця : ВНТУ, 2019. 384 с

44. Ансофф И. Стратегическое управление. М.: Экономика, 1989. 358 с.

Додаток А

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФІМ

д.е.н., проф. В. В. Зянько

_____ (підпис)

«06» жовтня 2021 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання магістерської кваліфікаційної роботи

на тему: **УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА («ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»))**

08-43.МКР.001.00.004 ТЗ

Науковий керівник: д.е.н., проф. каф. ФІМ

наук. ступінь, вчене звання (посада)

_____ Єпіфанова І. Ю.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Студент групи МФКД-206

назва групи

_____ Белінський Ю. Я.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Вінниця 2021 р.

1. Підстава для виконання магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)

наказ №277 по ВНТУ від «24» вересня 2021 р. про затвердження теми МКР.

2. Мета і призначення магістерської кваліфікаційної роботи

актуальність і обґрунтування необхідності виконання МКР: Проблема управління фінансовими ризиками, зменшення ступеня невизначеності є актуальною для всіх галузей економіки. Незалежно від рівня (макро, мезо- мікро-) будь-який суб'єкт господарської діяльності відчуває на собі вплив неординарних ситуацій та непередбачених обставин, які потребують адекватної та швидкої реакції. В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання у процесі здійснення будь-яких бізнес-операцій повинні враховувати факт вірогідності негативного розвитку подій та їх фінансових наслідків. Саме тому питання управління фінансовими ризиками є досить актуальним.

мета: формування пропозицій та рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі на основі аналізу управління фінансовими ризиками підприємств.

завдання:

- систематизувати підходи щодо сутності фінансового ризику;
- узагальнити методичні підходи до аналізу стану управління фінансовими ризиками підприємств;
- проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування України;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»;
- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр.;
- проаналізувати процес управління фінансовим ризиком ПрАТ «Маяк» за 2018-2020 рр.;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

3. Завдання для виконання економічної розрахункової частини МКР

Розрахувати показники фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод»: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, забезпеченість запасів власним оборотним капіталом, коефіцієнт оборотності активів.

4. Вихідні дані для написання магістерської кваліфікаційної роботи

Дерменжі Д. Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 5. С. 71-74. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999. Гапонюк О. І., Сірмамійх І. В. Формування загальної політики з управління

фінансовими ризиками на підприємстві. Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 33. С. 82-87. Лойко В. В., Боева М. Ю. Управління фінансовими ризиками страхової компанії. European scientific journal of Economic and Financial innovation. 2019. №2. С. 21-29. Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. Young Scientist. 2017. № 12 (52). С. 677-680. Пожар Є.П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нейтралізації на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 43. С. 387-391. Сосновська О. О., Деденко Л.В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. European Economic Journal. 2019. №1(3). С. 70-79. Старинець О. Г. Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 34. С. 180-184. Спіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с. Спіфанова І. Ю., Дзюбка М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99-103. Офіційний сайт Державної служби статистики України, фінансова звітність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2018-2020 рр., наведена в додатках

5. Виконавець МКР – Белінський Юліан Ярославович, ст. гр. МФКД-20.

6. Вимоги до виконання МКР

В процесі виконання магістерської кваліфікаційної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання. Бажано, щоб робота виконувалась на замовлення підприємства.

7. Етапи МКР і терміни їх виконання

Таблиця 1 – Етапи МКР і терміни їх виконання

Етапи МКР	Зміст етапу	Термін виконання	Очікувані результати
Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної та статистичної інформації; розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання; вибір напрямку дослідження; обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на МКР	червень-вересень	план МКР
Основна (економічна) частина роботи	Теоретичне дослідження проблеми	ІІІ декада жовтня	розділ 1
	Аналітична частина	ІІ декада листопада	розділ 2
	Розробка рекомендацій та пропозицій	І декада грудня	розділ 3
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до	Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист МКР; оформлення ілюстративного матеріалу, підготовка	І декада грудня	акт впровадження, ілюстративний матеріал, презентація

захисту роботи	презентації МКР в редакторі <u>Microsoft Office PowerPoint</u>		
Попередній захист МКР	Перевірка МКР на плагіат; одержання відгуку наукового керівника та опонента; попередній захист МКР	II декада грудня	результат перевірки на плагіат, відгук, рецензія
Захист МКР	Основний захист МКР	III декада грудня	доповідь та відповіді на запитання

8. Очікувані результати

У результаті виконання магістерської кваліфікаційної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

9. Матеріали, які подають після завершення написання МКР та її етапів

Переплетена магістерська кваліфікаційна робота; ілюстративний матеріал; протокол перевірки МКР на наявність текстових запозичень; відгук керівника; відгук опонента.

10. Порядок приймання МКР та її етапів

Результати магістерської кваліфікаційної роботи розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист магістерської кваліфікаційної роботи.

Додаток Б

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНОЇ (КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ) РОБОТИ

Назва роботи: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МАШИНОБУДУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА («ВІННИЦЬКИЙ ЗАВОД «МАЯК»))

Тип роботи: кваліфікаційна робота

(кваліфікаційна робота, курсовий проект (робота), реферат, аналітичний огляд, інше
(вказати))

Підрозділ кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

(кафедра, факультет (інститут), навчальна група)

Науковий керівник Єпіфанова І. Ю., професор каф. ФІМ

(прізвище, ініціали, посада)

Показники звіту подібності

Plagiat.pl (StrikePlagiarism)		Unicheck	
КП1		Оригінальність	89,5%
КП2			
Тривога/Білі знаки	/	Схожість	10,5%

Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне)

Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.

Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора.

Роботу направити на доопрацювання.

Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

Заявляю, що ознайомлений (-на) з повним звітом подібності, який був згенерований Системою щодо роботи (додається)

Автор _____
(підпис)

Белінський Ю. Я.
(прізвище, ініціали)

Опис прийнятого рішення

Робота може бути допущена за попереднього захисту

Особа, відповідальна за перевірку _____
(підпис)

Єпіфанова І. Ю.
(прізвище, ініціали)

Експерт _____
(за потреби) (підпис)

_____ (прізвище, ініціали, посада)